

T. C.

Temsilciler Meclisi

TUTANAK DERGİSİ

Yetmiş yedinci Birleşim

12 . 6 . 1961 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	33	idare ve murakabeleri hakkındaki 3460 sayılı Kanuna ek 23 sayılı Kanununun tatbikatı hakkında Başbakan'dan sözlü soru önergesi (6/30)	35
2. — Gelen kâğıtlar	33	2. — Temsilciler Meclisi Üyesi İsmail İnan'ın, işçilere bayramdan önce ilâve teediye yapılıp yapılmıyacağı hakkında Başbakan'dan sözlü sorusu (6/31)	35
3. — Yoklama	33,54	3. — Temsilciler Meclisi Üyesi Abdürrahman Altuğ'un, Arazi ve Bina vergileri tahsilâtının yapılan tetkik neticesine kadar tehirinin düşünülüp düşünülmediğine dair Maliye Bakanından sözlü sorusu (6/32)	35:37
4. — Başkanlığın Genel Kurula şunları	33	4. — Temsilciler Meclisi Üyesi İsmail Ulutaş'ın, 113 sayılı Af Kanunundan istifade ederek üniversitelere dönen öğretim üyelerine ve 115 sayılı Kanunun üniversiteler öğretim üyeleri, tarafından işlenecek suşlar hakkındaki hükmüne dair Milli Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/33)	37:39
1. — Üyelerden bâzılarına izin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi (3/103)	33:34	5. — Temsilciler Meclisi Üyesi Mehmet Özbay'ın, 27 Mayıs'ta muvakkaten vazifelerinden alınıp tekrar vazifelerine iade olunan idare âmirlerine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/34)	39:45
2. — Hastalığı dolayısıyla iki aydan fazla izin alan Avni Başman'a ödeneğinin verilebilmesi için Genel Kurulca karar alınmasına dair Başkanlık tezkeresi (3/101)	34		
3. — Hastalığı dolayısıyla iki aydan fazla izin alan Nihat Reşat Belger'e ödeneğinin verilebilmesi için Genel Kurulca karar alınmasına dair Başkanlık tezkeresi (3/102)	34		
4. — Sakarya Valiliğinin; Adapazarı'nın kurtuluşunun dönüm yılı münasebetiyle tertiplenen festivale Temsilciler Meclisinden üç üyenin davetini bildiren yazısı	34:35		
5. — Sorular ve cevaplar	35		
A) Sözlü sorular ve cevapları	35		
1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Feridun Şakir Ögünç'ün, Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan İktisadi Teşekküllerin teşkilâtı ile			

Sayfa	Sayfa
6. — Temsilciler Meclisi Üyesi Halil Özmen'in, Sanayi Bakanlığı teşkilâtında işine son verilen memur ve müstahdemlere dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/35)	45
7. — Temsilciler Meclisi Üyesi Rifat Çini'nin, ortaokul ve lise bulunmayan yerlerde çalışan işçilerin çocuklarının tahsile devam imkânlarının temini hususunda ne düşünüldüğüne dair Çalışma Bakanından sözlü sorusu (6/36)	45:47
8. — Temsilciler Meclisi Üyesi Selâmi Savaş'ın, gazete, kitap ve defter kâğıtlarının ucuzlatılması hususunda ne düşünüldüğüne dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/37)	47
9. — Temsilciler Meclisi Üyesi Suphi Doğukan'ın, Minneapolis Moline Türk Traktör ve Ziraat Makinaları Anonim Şirketine dair Tarım ve Ticaret Bakanlarından sözlü sorusu (6/38)	47:52
10. — Temsilciler Meclisi Üyesi Hüseyin Ulusoy'un, yurt içinde kurulmakta olan fabrikalar için hariçten döviz karşılığı getirilmekte olan bâzı alât ve malzemenin yurt içinde yapılması tedbirlerinin düşünülüp düşünülmediğine dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/40)	52
11. — Temsilciler Meclisi Üyesi Derviş Sami Taşman'ın, Mudanya ve Gemlik havalisinde zeytinliklere ârız olan karakoşnül (ballıca) hastalığının önlenmesi için bir tedbir düşünülüp düşünülmediğine dair Tarım Bakanından sözlü soru önergesi (6/41)	52:54
<i>B) Yazılı soru ve cevapları</i>	
55	
1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Rifat Çini'nin, Azot Sanayii Umum Müdürlüğü ve teşkilâtının Ankara'da bulunması sebebine dair sorusuna Sanayi Bakanı İhsan Soyak'ın yazılı cevabı (7/39)	55:57
2. — Temsilciler Meclisi Üyesi Suphi Batur'un, Ulaştırma Bakanlığı görevleri ve kuruluşu hakkındaki 4770 sayılı Kanunun 17 nci maddesinde yazılı görevlerin yerine getirilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair yazılı sorusuna Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinli'nin yazılı cevabı (7/40)	57:58
3. — Temsilciler Meclisi Üyesi Fethi Elgün'ün, Deniz Nakliyat Anonim Şirketi İdare Meclisi üyelerinden, hakları olmadığı halde, kimlerin temettü ikramiyesi aldığına dair sorusuna Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinli'nin yazılı cevabı (7/42)	58:59
6. — Sunuklar ve telgraflar	59

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Vazife ile yurt dışına giden Adalet Bakanı Ekrem Tüzemen'in dönüşüne kadar kendisine, Devlet Bakanı Hayri Mumcuoğlu'nun, ve yine

Vazife ile yurt dışına giden Maliye Bakanı Kemal Kürdaş'ın dönüşüne kadar kendisine, Gümrük ve Tekel Bakanı Fethi Aşkın'ın vekillik edeceklerine dair Devlet Bakanlığı yazıları okundu ve bilgi edinildi.

Millî Birlik Komitesi Üyesi Cemal Madanoğlu ve 13 arkadaşı ile Temsilciler Meclisi Üyesi Rauf Gökçen ve 6 arkadaşının; 1924 tarih ve 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 13 . 6 . 1960 tarih ve 1 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin 2 ncı fıkrasında değişiklik yapılmasına dair kanun teklifinin, sevk sebebi zâil olduğundan, geriverilmesi hakkındaki Millî Birlik Komitesi Başkanlığı yazısı okundu ve bilgi edinildi.

Üyelerden bâzılarına izin verilmesine dair Başkanlık yazısı okundu ve izinler kabul olundu.

1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair Kanun tasarısı, Maliye Bakanının yurt dışında bulunması ve vekilin de bu oturumda hazır bulunmamasından dolayı tasarının görüşülmesi gelecek Birleşime bırakıldı.

12 Haziran 1961 Pazartesi günü saat 10 da toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Lütfi Akadlı

Kâtip
Alev Coşkun

Kâtip
Şahap Kıtıpcı

2. — GELEN KÂĞITLAR

Tasarı

1. — Millî Savunma Bakanlığı Orta Sanat Okulları hakkındaki kanun tasarısı (1/141) (Millî Savunma Komisyonuna ve Maliye Ko-

misyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma komisyona)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10;00

BAŞKAN — Başkanvekili, İbrahim Senil

KÂTIPLER : Alev Coşkun, Rifat Çini

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

3. — —YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Başkanlık Divanının sunuşları vardır, okutuyorum.

4. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Üyelerden bâzılarına izin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi (3/103)

Genel Kurula
Aşağıda adları yazılı sayın üyelerin hizala-

rında gösterilen müddetlerle izinleri, Başkanlık Divanının 12 Haziran 1961 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Temsilciler Meclisi Başkanı
Kâzım Orbay

Avni Başman, 2 ay, hastalığına binaen 8 Haziran 1961 tarihinden itibaren,

Mazhar Özkol, 10 gün, mazeretine binaen 12 Haziran 1961 tarihinden itibaren,

Sait Erding, 10 gün, mazeretine binaen 8 Haziran 1961 tarihinden itibaren,

N. Reşat Belger, 2 ay, hastalığına binaen 1 Haziran 1961 tarihinden itibaren,

Mehmet Şişman, 16 gün, mazeretine binaen 14 Haziran 1961 tarihinden itibaren,

Zeki Tekiner, 25 gün, mazeretine binaen 12 Haziran 1961 tarihinden itibaren,

Abdülhadi Toplu, 7 gün, hastalığına binaen 8 Haziran 1961 tarihinden itibaren,

BAŞKAN — İsimleri teker teker oylarımıza sunacağım.

Avni Başman, 2 ay, hastalığına binaen 8 Haziran 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Mazhar Özkol, 10 gün, mazeretine binaen 12 Haziran 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sait Erding, 10 gün, mazeretine binaen 8 Haziran 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

M. Reşat Belger, 2 ay, hastalığına binaen 1 Haziran 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Mehmet Şişman, 16 gün, mazeretine binaen 14 Haziran 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Zeki Tekiner, 25 gün, mazeretine binaen 12 Haziran 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Abdülhadi Toplu, 7 gün, hastalığına binaen 8 Haziran 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2. — *Hastalığı dolayısıyla iki aydan fazla izin alan Avni Başman'a ödeneğinin verilebilmesi için Genel Kurulca karar alınmasına dair Başkanlık tezkeresi (3/101)*

Genel Kurula

Hastalığı dolayısıyla 6 Ocak 1961 tarihinden beri iki aydan fazla izin alan Avni Başman'a ödeneğinin verilebilmesi, İktüzüğün 60 nci maddesi gereğince, Genel Kurulun kararına bağlı olduğundan keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Temsilciler Meclisi Başkanı
Kâzım Orbay

BAŞKAN — Başkanlık Divanının teklifini oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3. — *Hastalığı dolayısıyla iki aydan fazla izin alan Nihat Reşat Belger'e ödeneğinin verilebilmesi için Genel Kurulca karar alınmasına dair Başkanlık tezkeresi (3/102)*

Genel Kurula

Hastalığı dolayısıyla 6 Ocak 1961 tarihinden beri iki aydan fazla izin alan Nihat Reşat Belger'e ödeneğinin verilebilmesi, İktüzüğün 60 nci maddesi gereğince, Genel Kurulun kararına bağlı olduğundan keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Temsilciler Meclisi Başkanı
Kâzım Orbay

BAŞKAN — Başkanlık Divanının bu teklifini oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4. — *Sakarya Valiliğinin; Adapazarı'nın kurtuluşunun dönüm yılı münasebetiyle tertiplenen festivale Temsilciler Meclisinden üç üyenin davetini bildiren yazısı*

BAŞKAN — Sakarya Valisinin bir yazısı var, şimdi onu okuyoruz.

Adapazarı: 7.6.1961

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Ankara

21-22-23 Haziran 1961 günleri Adapazarı şehrimizin kurtuluşu olması dolayısıyla bir festival tertibetmiş bulunuyoruz.

Bu festival münasebetiyle Temsilciler Meclisi üyelerinizden münasip göreceğiniz üç üyenin mezkûr günlerde şehrimize teşriflerine müsaadelerinizi saygılarımızla arz ederim.

Sakarya Valisi
Sedat Kirtetepe

Not: Bilûmunu yazışma ve muhaberat Ticaret ve Sanayi Odası vasıtasıyla yapılacaktır.

BAŞKAN — Bilginize sunulan bu davete tensip buyurursanız, iştirak edecek sayın arkadaşlarımızı ad çekmek suretiyle seçelim.

DERVİŞ SAMİ TAŞMAN — Söz istiyorum, efendim.

BAŞKAN — Bu konuda mı söz istiyorsunuz, efendim.

DERVİŞ SAMİ TAŞMAN — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

DERVİŞ SAMİ TAŞMAN — Muhterem arkadaşlarım; Sakarya Vilâyetinden bir yazı gelmiş, kurtuluş günü münasebetiyle tertiplenen festivale üç temsilei davet ediliyor. Başkanlık Divanımız hemen ad çekmek suretiyle gidecek

üyeyi tesbit etmek istiyor. Üç kişilik heyetin seçimine hemen tevessül edilmek isteniyor.

Arkadaşlar, bu türlü kurtuluş günleri memleketimizde çoktur. Bu vilâyetin davetine icabet edilirse, o zaman her vilâyetten, kazadan yapılacak davetleri de karşılamak icabedecektir. Her gün burada bir heyeti seçmek ve göndermek gerekecektir, buna ihtiyaç hâsıl olacaktır.

Bunun usul haline gelmemesi, bir yol açılmaması için, bu teklifin kabul edilmemesini teklif ediyorum.

BAŞKAN — Efendim; teklifin aleyhinde Derviş Sami Taşman konuştu, müsaade buyurursanız, yazıyı tekrar okutup yüksek oyunuza sunayım.

(Sakarya Valiliğinin yazısı tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sayın kurulunuzdan üç kişilik bir heyetin Sakarya'ya gönderilmesini kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiş. Misal olmaması mülâhazasıyla kabul edilmiş bulunmaktadır.

Şimdi gündemdeki sorulara geçiyoruz.

5. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) SÖZLÜ SORULAR VE CEVAPLARI

1. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Feridun Şakir Ögünç'ün, Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan İktisadi Teşekküllerin teşkilâtı ile idare ve murakabeleri hakkındaki 3460 sayılı Kanuna ek 23 sayılı Kanununun tatbikatı hakkında Başbakan'dan sözlü soru önergesi (6/30)*

BAŞKAN — Soru sahibi burada mı efendim?... (Burada, sesleri)

Başbakan adına cevap verecek bakan burada mı efendim?... (Yok, sesleri)

Bakan bulunmadığı için soru gelecek soru gününe bırakılmıştır.

2. — *Temsilciler Meclisi Üyesi İsmail İnan'ın, işçilere bayramdan önce ilâve tedîye yapıp yapılmıyacağı hakkında Başbakan'dan sözlü sorusu (6/31)*

BAŞKAN — Soru sahibi burada mı efendim?... (Yok sesleri) O halde soru gelecek soru gününe bırakılmıştır.

3. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Abdurrahman Altuğ'un, Arazi ve Bina vergileri tahsilâtının yapılan tetkik neticesine kadar tehirinin düşünülüp düşünülmediğine dair Maliye Bakanından sözlü sorusu (6/32)*

BAŞKAN — Soru sahibi burada mı efendim?... (Burada sesleri) Maliye Bakanı... (Burada sesleri)

Soruyu okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına Aşağıdaki hususların, Sayın Maliye Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletinizi üstün saygılarımla rica ederim

23.3.1961

Kırklareli Temsilcisi
Abdurrahman Altuğ

Son çıkan Arazi ve Bina vergisi Kanununun, memleket realitelerine ve vergi adaletine uymadığı, bu sebeple yeniden gözden geçirilip tadil edileceği Sayın Maliye Bakanının mütaaddit beyanları ile halk efkârına açıklanmış ve bu

maksatla bir Tetkik Komisyonu kurulmuş bulunmaktadırlar.

Hal böyle iken, vergi adaletine ve memleket realitelerine uymadığı açıkça kabul ve tadili cihetine gidilen bu kanunun derhal tatbikına geçilmiş ve Maliye Bakanlığının, teşkilâtına gönderdiği katî talimat ile bu kanunun derpiş ettiği verginin birinci taksidini Mart ayı içinde mutlak surette tahsili emredilmiş bulunmaktadır.

Mezkûr Arazi ve Bina vergisinin ağırlığı ve adaletsizliği açıkça kabul ve tadil edileceği beyanına muvazi, süratle ve müsamaha tanımaz bir şiddetle tahsili cihetine gidilmesi geniş vatandaş kütlesi tarafından teessürle karşılanmaktadır.

Bu itibarla :

1. Arazi ve Bina vergisi Kanununun tadil edileceği ve nisbetin düşürüleceği resmen beyan edildiğine göre, tahsilâtın, tadil neticesine kadar tehiri düşünülmemekte midir?

2. Tahsilâtın, tadil neticesine kadar tehiri mümkün olmadığı ve tadil neticesinde vergi nisbeti düşürüldüğü takdirde, vatandaşın fazla olarak tahsil edilmiş olan vergi kendisine iade edilecek midir?

3. Adaletsizliği ve nisbetinin yüksekliği kabul edilen vergiyi ödemekte, zorluğa mâruz kalan vatandaşın daha fazla mağdur olmasını önlemek için, Mart ayı taksidini cezasız ödemesi hakkında Başkanlıkça bir tedbir düşünülmemekte midir?

BAŞKAN — Söz Maliye Bakanımıdır.

MALİYE BAKANİ KEMAL KURDAŞ — Muhterem arkadaşlar, bu sözlü sorunun üzerinden maalesef uzun müddet geçmiş olması sebebiyle aktüalitesini fiilen kaybetmiş vaziyettedir. Filhakika bidayeten Bina ve Arazi vergilerini azaltmayı derpiş ettiğimiz zaman, tahsilâtın bir müddet geciktirilmesi veya sürenin uzatılmasını, düşündüğümüz şekle göre almamış inceledik. Fakat mevcut bir kanun değiştirilmedikçe onu tatbik zarureti ile karşılaşılır. Esas itibariyle mevzu, yüksek malûmlarınız olduğu üzere, mahallî idareleri alâkadâr etmektedir. Bu bakımdan tahsilâtı fiilen durdurma imkânı olamadı. Mamâfih mevzu karar safhasına gelmiş bulunmaktadır. Bugün veya yarın veya bu hafta içinde Bina ve Arazi ver-

gileri mevzuu üzerinde nihai bir karara varmamız mümkün olacaktır. Henüz yıl içinde olduğumuza göre, Yüksek Heyetinizden sadır olacak karar veçhile tahsilât vaziyeti düzenlenecektir. Bu arada tahsilâtı durdurmamak keyfiyeti, mahallî idarelerin ihtiyacı olan menabîin kendilerine gelmesine imkân hazırlamıştır. Arz ettiğim karar Heyeti Vekileden sadır olduğu anda, tahsilâtın buna göre derhal düzeltilmesi mümkün olacaktır.

Bu bakımdan, sual Mart içinde verilmiş, müddeti geçmiş, biraz önce de arz ettiğim gibi, aktüalitesini kaybetmiştir. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Soru sahibi Abdurrahman Altuğ, buyurun.

ABDURRAHMAN ALTUĞ — Muhterem arkadaşlar, 206 sayılı Kanun Mart ayının başında tatbika başlandı. Tatbik dolayısıyla bâzi ıstıraplı neticeler meydana geldi. Hakikaten, 206 sayılı Kanunun değiştirilmesi için tadil tasarısı Yüksek Meclise geldi, bildiğiniz şekilde muamele yapılıyor. Buna rağmen sözlü sorunun aktüalitesini kaybetmemiş olduğu da görülüyor. Şöyle ki: Bâzi vilâyetlerde 206 sayılı Kanun aynen tatbik edilirken, bir kısmında durdurulmuş bulunuyor. Düzeltilme yapılmadan Kırklareli vilâyetinde tatbik ediliyor, hem de on misli tatbik ediliyor. Hattâ ben şunu ifade edeyim ki, vermeyenlerden cezalı tahsile tevessül edilmiştir. Vatandaşın bu konuda ıstırapı vardır ve bu ıstırap gün geçtikçe artmaktadır. Bunun mutlaka bir çaresine bakmalıyız.

Birçok vilâyetlerde tatbik etmediğimiz halde, diğer vilâyetlerde bu kanun tatbik edildiği için ıstırap devam etmektedir. Kırklareli'nden geliyorum, şu anda Kırklareli'nde 10 misli tatbik edilmektedir. Tadil kanunu çıktıktan sonra fazla tahsilâtın iade edilebileceğinden bahsediyorlar. Halbuki, vilâyetler tahsil ettiklerini ihtiyaçlarına sarf etmişlerdir. Vatandaşın iade edecek paraları elde mevcut değildir. Ne olacaktır vatandaşın ıstırapı?.. Alınırken, on misli olarak insaf edilmeden, müsamaha tanımadan alınıyor iadesi mevzuunda, kanuni şartlara, hükümlere rağmen, iade etmeye taraftar değildir. Elbette ki vatandaşın ıstırapının devamını önlemek de Hükümetin vazifesidir. Bu itibarla sorum aktüalitesini kaybetmiş değildir.

Hükümetçe nazarı dikkate alınarak bu husus-
da mahallî idarelere tebligat yapılması lızımdır.

BAŞKAN — Maliye Bakanı söz istiyorlar
mı?...

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ —
Hayır.

BAŞKAN — Efendim soru cevaplandırıl-
mıştır.

4. — *Temsilciler Meclisi Üyesi İsmail Ulu-
taş'ın, 113 sayılı Af Kanunundan istifade ede-
rek üniversitelere dönen öğretim üyelerine ve
115 sayılı Kanunun üniversiteler öğretim üye-
leri tarafından işlenecek suçlar hakkındaki hük-
müne dair Millî Eğitim Bakanından sözlü soru-
su (6/33)*

BAŞKAN — Soru sahibi burada mı?... (Bu-
rada sesleri) Millî Eğitim Bakanı?... (Burada)
Soruyu okutuyorum :

25.3.1961

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Sayın Millî Eğitim
Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırıl-
ması hususunun temini Yüksek Başkanlığa say-
gı ile sunulur.

Ulutaş İsmail

1. 26.10.1960 tarihinden evvel üniversi-
telerden çıkarılmış olan veya çıkarılmak üzere
haklarında ilgili üniversite organlarına karar
verilmiş olan öğretim üyeleri 26.10.1960 gün
ve 113 sayılı Af Kanunundan istifade ederek
tekrar üniversitelere dönmüşlerdir.

Bu durumun üniversite bünyelerinde nâhoş
tesirler uyandırıp uyandırmadığına dair Millî
Eğitim Bakanlığının görüşü nedir?

Eğer bu durum üniversitelerimiz bünyele-
rinde nâhoş tesirler husule getirmişse, keyfiye-
tin izalesi hususunda Millî Eğitim Bakanlığının
düşüncesi nedir?

2. 115 sayılı Kanun meriyete girdikten son-
ra üniversitelerde öğretim üyeleri tarafından iş-
lenecek olan «Üniversite öğretim mesleğinde kal-
masına yer bırakmıyacak kadar şeref ve haysi-
yet kırıcı» suçlardan dolayı öğretim üyelerinin
üniversiteden ihraamı mahkeme kararı ile şartlı
tuttuğuna göre, inzibati cezalar vermesi gere-
ken üniversite senatolarını salâhiyetsiz hale ge-
tirmiş olduğuna göre, bu halin üniversitelerin
mânevi şahsiyetini rencide edici tesirinin nasıl

önlenebileceğinin izahı, bu hususta Bakanlık
bir tedbir düşünüyor mu?

3. Eski 4936 sayılı Kanunun 115 sayılı Ka-
nunla değiştirilmiş bulunan yeni hükümlerinin
üniversiteler ve memleketimiz için daha faydalı
tesire sahibolacağına Bakanlık inanıyor mu?
Bu hususta Bakanlığın ayrıca düşünceleri var
mı?

BAŞKAN — Millî Eğitim Bakanı.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI AHMET TAH-
TAKILIÇ — Muhterem Başkan, sayın arkadaşı-
larım;

113 sayılı Af Kanununun meydana getirdi-
ği durum, üniversitelerle yaptığımız temas ne-
ticesinde, hakikaten üniversitelerimizde şayanı
kayıt bir durum meydana getirmiştir.

Muhterem soru sahibi arkadaşımızın da ha-
zır buldukları muhtelif temaslarmızda bir
nokta Bakanlığımızca tesbit edilmiş ve Af Ka-
nunundan istifade edip de tekrar evvelki re-
jime göre yani üniversiteler, fakülteler mec-
lisleri ve üniversite heyetleri tarafından hak-
larında inzibati karar alınmış olanlar hakkın-
da çıkan Af Kanunu şayanı kayıt bir durum
meydana getirmiştir. Bunu düzeltmek için 115
sayılı Kanunun 46 nci maddesinin değiştiril-
mesi hakkındaki etütlerimiz tamamlanmıştır.
Yakında Yüksek Temsilciler Meclisine sunula-
caktır. Zannediyorum ki, bu cevabım, üni-
versite muhitine ait sorunun devam eden iki
ve üçüncü bentleri için de kâfi bir cevap teşkil
edecektir. Üniversite muhtariyetinin tama-
miyle yürüebilmesi için, hakikaten öğretim
üyeleri hakkında meslek şerefiyle kabili telif
olmayan karar alma yetkisinin üniversite şah-
siyeti hükmiyesi içinde mütalâa edilmesi lâzım-
geldiğine Bakanlık kaanidir. Bu tadil şekli
rejimi düzenleyecektir.

115 sayılı Kanunun umumi heyetine gelin-
ce, 115 sayılı Kanunun umumi heyeti ile üni-
versiteler muhtariyetinin kâfi derecede sağlan-
dığı veya bu rejimde muhtariyet içinde üni-
versitelerin çalışmasına mâni başkaca bir hu-
sus olduğu hakkında henüz bir kanaate varmış
değiliz. Üniversitelerden gelen teklifler de
incelenmektedir. Bu hususta yeni bir rejim te-
sisine lüzum görülürse kanunun tadili lâzım-
gelen maddeleri de huzuruza getirilecektir.
Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Soru sahibi söz istiyor mu, efendim.

İSMAİL ULUTAŞ — Benim sualım de, hakikaten, verilmiş tarihinin göre epeyce gecikti. Aktüalitesine uygun olmayacak bir şekilde, bir atmosfer içinde ortaya konulma durumuna düşmüştür. Aynı zamanda söylemek istediklerimden çoğunu kısma zarureti ile karşı karşıya da kalmış bulunuyorum.

Muhterem Millî Eğitim Bakanı gayet güzel izah ettiler. 115 sayılı Kanununun hazırlanış şartlarını az - çok biliyorsunuz. Hakikaten üniversite içinde bazı aksaklıklar meydana gelmiştir. Kısa zamanda düzeltileceğine dair Bakanın ağzından izahat almak eidden bizim için ferahlatıcı olmuştur.

Fakat, meselenin bir de cemiyetimizin gidiş ve mukadderatına tesir eden yönü vardır. Bunun üzerinde pek çok düşünülmesi gerekir. Üniversitelerin cemiyetin tekâmül hayatında çok büyük rolleri vardır. Medenî icaplara uygun olarak cemiyetin gelişmesinde üniversitelere düşen vazifeler çoktur.

Bizim cemiyetimiz, 16 nci ve 17 nci asırdan beri gittikçe gerilemiştir. Devrin icaplarına göre hareket edilememiş, ileri gidileceğine geri kalmıştır. O zamanlar, yüksek tahsil yapılan müesseseler cemiyete faydalı olamamışlardır. İlim ve kültür müesseseleri tekâmül edememiş ve birçok sahada da geri kalmışlardır. Bunun neticesi olarak bu müesseselere paralel olarak da cemiyetimiz geri kalmıştır.

Arkadaşlar, her şeyden evvel bize; dünya medeniyet âlemi içinde hız verecek olan yegâne ümiyle bağlı bulunduğumuz müesseselerimizden birisi üniversitelerimizdir. Millet olarak, Meclis olarak halen ne halde olduğumuz hususunda durulurken, şayet buradan, yani kültür müesseselerimizden bir şeyler bekliyorsak; fikren, ilmen, kültür bakımından ve teknik bakımdan, üniversitelerimizin gayet iyi hazırlanması ve teşkilatlanması lâzımdır.

Hepimizin iyi hazırlandığını zannettiğimiz 115 sayılı Kanun çıkarılırken bu mevzuda üniversitelerimizden bir fikir maalesef sorulmamıştır, yapılan kanunların hazırlanışından haberi olmamıştır ve bir hayli aksaklıkları da olmuştur. Bu mevzuu derinliğine ve genişliğine burada açmaya imkân yoktur. Yalnız bu soru münasebetiyle sadece bazı kısımlarına temas etmekle yeti-

neceğim. Meseleyi bütün açıklığıyla teşrih etmek istemiyorum.

Mesele Yüksek Meclise anlaşılmıştır, icabeden tashihler Millî Eğitim Bakanlığınca yapılarak huzurunuzda getirilecektir. İstenilen mükemmeliyette hazırlanmamış, yetiştirilmemiş birçok gençlerimiz ziyan olacaktır. Onun için yetiştirilecek nesillerin daha iyi yetişmesini temin etmek mutlaka lâzımdır.

Her mevzuu teker teker ve derinliğine düşünerek, adım atmalıyız. Kültür müesseselerinde seleksiyona çok önem vermeliyiz, yani en iyisini ve en lâyıkını seçerek iş başına getirmeliyiz. Mekanizmanın işleyiş ruhuna ve bu müesseselere rahmet hissi vermemelidir, bir lâkaydi atmosferi içine sokulmamalıdır. Bunun için de büyük şehirlerde oturan öğretim üyelerini kayırma yoluna giderek değil, vatanın her tarafındaki kültür müesseselerinin tam şekilde çalışması için birtakım özel kanun veya mevcut kanuna özel hükümler ilâve edilmesi lâzımdır. Böyle olmadığı takdirde, üzülerek söylüyorum, çok sevdiğim, inkişafını arzu ettiğim Atatürk üniversitesine ve bunun gibi yeni açılacak kültür müesseselerimize hoca bulmakta müşkülât çekiyoruz ve çekeceğiz. Sebebi de bu kanunların iyi olmamasıdır. Bunlar iyi olmuş olsalardı bu müesseseler süratle ve mükemmel bir şekilde inkişaf kademelerine doğru yol alacaklardı. Ben meseleyi izah bakımından misal vermek için söylüyorum : İstanbul, Ankara ve İzmir gibi yerlerde doçent kadrolarından profesörlüğe yükselme imkânı verdiğimiz zaman oradaki doçentler yerlerinden kıpırdamaz ve böylece mahrut sistemi bozulmuş olur.

115 sayılı Kanununun bâriz taraflardan birisi de seleksiyonla öğretim üyesi seçme vasfının ortadan kaldırılmış olmasıdır. Oraya daha evvelden gelen, yerleşmiş olan şahıslar, ne olursa olsun, o yerin kaydıhayat şartıyla personeli olarak kalma durumuna girmişlerdir. Bunları düzeltmek lâzımdır. İngiltere'de, Amerika'da ve Almanya'daki gibi 115 sayılı Kanunla boşalmış bulunan bir kısım kürsülere mutlaka dışardan hoca getirmek lâzımdır. Bunu derken, fakültenin dışını kastediyorum. Türkiye içerisinden veya Türkiye haricinden en iyi hocayı seçip kürsüye getirmek lâzımdır. Yoksa sırasını bekliyen hissî sebeplerle mevki kazandırmak memlekete bir şey kazandırmaz.

Benim kanaatime göre, yeni Üniversiteler Kanunumuz rektöre ve dekana ve üniversite ve fakülte kurullarına fazla bir yetki tanımaktadır. İnzibati bir ceza yetkisi dahi yoktur. Üniversite senatosunun her öğretim üyesini mahkeme kararı olmaksızın iş başından uzaklaştırma salâhiyeti yoktur.

Cemiyet olarak, Meclis olarak bu mesele üzerinde uzun durmalıyız. Üniversite Kanununun üzerinde bilhassa ısrarla durmalıyız. Düzeltmesi icabeden yerleri çoktur. Ancak, bu kanunun maddeleri düzeltirken, yapılacak müdahale kendisine de bildirilmeli, ondan saklı bir şey yapılmamalı, onun fikrine kıymet vermeli, mütalâalarına dayanarak düzeltme yoluna gitmeliyiz. Dış müdahaleler faideden pek çok zararlar tevlihdetmektedir.

Temennilerimi bitirirken, bu mevzuda anlayış gösteren Sayın Millî Eğitim Bakanımıza teşekkür eder, saygılarımı sunarım. Mâruzatım bu kadardır, efendim. Hürmetlerimle.

BÂŞKAN — Sual cevaplandırılmıştır.

Şimdi 5 nei soruya geçiyoruz.

5. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Mehmet Özbay'ın, 27 Mayıs'ta muvakkaten vazifelerinden alınıp tekrar vazifelerine iade olunan idare âmirlerine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/34)*

BÂŞKAN — Soru sahibi burada, Bakan burada. Soruyu okuyoruz...

23 . 3 . 1961

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına
Aşağıdaki soruların İçişleri Bakanından sözlü olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı arz ve rica ederim.

Temsilei Üye
Mehmet Özbay

1. — A) 27 Mayıs'ta vazifelerinden muvakkaten alınan vali ve kaymakamların vazifeye iadeleri hangi ölçü ve kıstaslara göre yapılmıştır? Muhtar değiştirmelerde ölçü nedir?

B) Bu idarecilerin sabık devirdeki tutumları ve 27 Mayıs İnkılâbının doğurduğu şok tesiriyle hâsil olan haletiruhiyeleri - tek kelime ile moralleri - bakımından tedbirler düşünülmüş müdür Nelerdir?

C) 27 Mayıs'tan bu yana bu idare âmirlerinin vazifelerinin ifasında 27 Mayıs ruhuna aykırı

hareket ettikleri hususunda şikâyetler ve tahkikatlar var mıdır? Mahiyetleri ve tahkikat sonuçları nelerdir?

2. — Bir an evvel yapılmasında büyük millî menfaatler ve zaruretlere olduğu gibi millette inanılan seçimlerin hukuki zemini Kurucu Mecliste sürüle hazırlanırken buna muvazi olarak efkârı umumiyenin ve memleket havasının da - Tek kelime ile seçimlerin bünyevî zemininin de - hazırlanması zaruridir.

Memlekette seçimlere müsait bir havanın yaratılması veya zedelenmesi Devletle, vatandaşın asıl temas noktası olan İçişleri Bakanlığı teşkilât kademelerinin - idareci diye adlandırılan bu Bakanlık memurlarının - davranışlarına sıkıca bağlı bulunduğu göre Bakanlık bu hususta ne gibi tedbirler düşünmektedir?

BÂŞKAN — İçişleri Bakanı.

İÇİŞLERİ BAKANI NÂSİR ZEYTİNOĞLU
— Muhterem arkadaşlarım; sayın arkadaşımız tarafından sorulan suallere cevaplarımızı arz ediyorum :

27 Mayıs'ta muvakkaten vazifelerinden alınıp tekrar vazifelerine iade olunan idare âmirleri hakkında Sayın Mehmet Özbay tarafından verilen sözlü soru önergesine cevaplarımızı arz ediyorum :

1. — A) 27 Mayıs'ta vazifelerini muvakkaten askerî şahsiyetlere devreden idare âmirlerinden çalışma durumları ile sabık iktidarın seyyiatına karışmış olmaları derecesine göre :

Valilerden :

11 ri 6435 sayılı Kanun gereğince Bakanlık emrine alınmış, 21 i emekliye sevk edilmiş, 16 sı Teftiş Kurulu Başkanlığı emrine verilmiş, 6 sı merkez emrinde istihdam edilmiş, 13 de başka vilâyet Valiliklerine tâyin olunmuştur.

Bakanlık emrine alınan valilerden dördüne bilâhara valilik dışında başka vazifeler tevdi olunmuştur.

27 Mayıs'ta vazife başında bulunan 67 validen 53 ü hakkında ihbar, şikâyet ve saire suretiyle 206 tahkikat dosyası açılmış bu dosyalardan 12 si hakkında lüzumu muhakeme, 17 si hakkında men'i muhakeme, 28 i hakkında da ret kararı verilmiş ve mütebaki 149 dosya da halen Müfettişler tarafından tahkik edilmekte bulunulmuştur.

İnkılâptan sonra başka vilâyetlerde görevlendirilen 13 validen ikisi hakkında ihbar vâki ol-

muş, bunlardan birisi hakkında tetkikat neticelenmiş ve iddialar tahakkuk etmemiştir. Diğerleri hakkındaki tetkikat devam etmektedir.

Kaymakamlardan :

6 sı 6435 sayılı Kanuna tevfikân Bakanlık emrine alınmış, 2 si merkez emrinde istihdam olunmuş, 8 i Hukuk İşleri Müdürlüğüne naklo-lunmuş, 384 ü de başka kazalar kaymakamlıklarına tâyin olunmuştur. Bakanlık emrine alınan kaymakamlardan 3 ü tekrar vazifelerine iade olunmuştur.

İnkılâptan sonra başka kazalarda görevlendirilen 10 Kaymakam hakkında da vazifelerinin ifası münasebetiyle şikâyetler olmuş, bunlardan 9 u tetkik ve tahkik ettirilmiş, 6 sı tahakkuk etmiş, 3 ü hakkında lüzumu muhakeme talebi ile düzenlenen fezlekeleri merciiine verilmiştir. Biri-si hakkında henüz tahkikat devam etmektedir.

Muhtarlara gelince :

Mahalle muhtarlıklarına 120 sayılı Kanun hükümlerine göre, tarafsız tanınmış kimseler ikame olunmuştur.

B) İdarecilerimizin moralleri bakımından üzerinde durulacak bir durum bahis mevzuu değildir.

2. — 27 Mayıs İnkılâbından bu yana olduğu gibi bugün de idarecilerimizin mutlak tarafsız, tam eşit ve istisnasız kanunun hâkimiyetine dayanan davranışları müsait havanın yaratılmasının başlıca saikıdır. Bunun için kanuni müeyyidelere ve sarahatlara müstenit her türlü tedbir alınmıştır ve alınmaktadır.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Soru sahibi söz istiyor mu? Buyurun.

MEHMET ÖZBAY — Sayın İçişleri Bakanının verdiği izahattan dolayı teşekkürle sözlerime başlayacağım. Aziz arkadaşlar, sorum 23 Mart tarihidir. Tarihi eski olmasına rağmen aktüalitesini kaybetmiş değildir, bilâkis gün geçtikçe ehemmiyet kesbeden bir mevzu olmuştur. Bu bakımdan evvelâ sorunun gayesini ifade etmeye çalışacağım.

Kanunlarımızın kendisine yüklediği görev icabı, İçişleri Bakanlığının bütün kanunlarının Devlet'in bünye ve ruhuna uygun şekilde yürütmesi zannederim ki, vatandaşların hak ve hürriyetlerinin, memleketin emniyet ve asayişinin korunması için zaruridir. Kaza mercileri hariç,

millî eğitim, sağlık, tarım, ulaştırma ve buna benzer bütün Devlet hizmetlerinin yerine getirilmesinde de İçişleri Bakanlığının hissesi büyüktür. Ayrıca vatandaşların Devlet idaresine karşı müspet ve menfi durumları üzerinde bu bakanlığın işleyişinin ve davranışının büyük rolü vardır. Hal böyle olunca tevcih ettiğim bu sual İçişleri Bakanlığı ile beraber diğer Hükümet üyelerini de ilgilendirir.

Yukarda sözünü ettiğim veçhile, İçişleri Bakanlığının Devlet'in umumi siyasetinin yürütülmesinde sorumlu bulunması, İçişleri Bakanlığının bütün vilâyetlerin başı bulunması dolayısıyla valilerin murakabesi de kendilerine aidolmaktadır. Valiler de İçişleri Bakanlığının, dolayısıyla Hükümet'in bir mümessili durumundadır.

Bu bakımdan, İçişleri Bakanlığı, teşkilât kademelerinin en başında bulunan bir Bakanlık, Hükümet'in umumi siyasetine göre, kendi siyasetini yürütmekle görevli bir makamdır. Birtakım vazifelerle karşıkarşıyadır.

Şimdi aziz arkadaşlarım, bu izahattan sonra sualimin hulâsası şu şekilde ifade edilebilir :

Bugün idare âmirleri, idari mekaznizmanın başında bulunanlar, Devlet'in umumi siyasetine uygun bir vazife yapıyorlar mı, yapmıyorlar mı? Mesele bu. Şimdi bunu tahlil edeceğim. Devlet'in umumi siyasetinin içeride nasıl olması lâzımgeldiği hakkındaki fikirlerimi söyleyeceğim.

Bir Hükümet'in siyasetinin, her şeyden önce yürürlükteki Anayasasına uygun olarak yürütülmek lâzımdır. Bugün bizim Anayasamız, Millî Birlik Komitesinin kabul ettiği 1 sayılı Kanun ile, 157 sayılı Kanuna uygun olarak kurulan Kurucu Meclis ruhuna, bunun üstünde 27 Mayıs ruhuna uygundur. Bugün Devletimizi ayakta tutan ruh, bu 27 Mayıs ruhudur. Onun için, idare âmirlerimizin ve emrindekilerin 27 Mayıs ruhuna uygun bir şekilde hareket etmeleri gerekir. İnkılâbımızın muvaffakiyeti için bu şarttır. Aylardan beri çalıştık. Şu Meclisimizin hazırladığı Anayasanın muvaffak olması için, tek kelime ile kurmaya çalıştığımız rejimin sağlam temellere oturtulması için 27 Mayıs ruhunun hassasiyetle hepimiz tarafından, Hükümet tarafından korunması zaruridir.

Şimdi Sayın Dahiliye Vekili, eksik olmasınlar. teknik bakımdan geniş izahlarda bulundu-

lar. Fakat ruh bakımından bendeniz tatmin olmadım, tatmin olmaklığım da çok uzaktır.

«İdarecilerimizin morali yerindedir» buyurdular. Yerinde değildir arkadaşlar. Maalesef 27 Mayıs İnkılâbı birçok memurlarımız ve idarecilerimiz üzerinde ruhi bir şok tesiri yapmıştır. Yaygın bir surette bu şok tesiri ile idarecilerin moralleri bozulmuştur, bir kompleks teessüs etmiştir. Size bir misal vereceğim; bu şok tesirinin nasıl olduğunu bir doktor olarak, insan ruhundan anlıyan bir insan olarak, ifade etmeye çalışacağım.

Memur ve idareciler, sabık devrin baskısına, keyfi tazyikine fazlasıyla inkiyadetmişti. O devrin tazyiki o kadar ağırdı ki az - çok eğilmeyen, inkiyadetmiyen memur hemen hemen yok denilebilirdi. 27 Mayıs darbesi olunca, adamın ruhunda bir şok meydana geldi. Kendisini başkalarıyla mukayese etmek insan tabiatının icabıdır. Sabık devirde ocak ve bucak başkanlığının emirlerine inkiyadeden idare âmirleri 27 Mayıs şokundan sonra, zulüm karşısında direnenle kendisini mukayese ettiği zaman kendisi yerin dibine batıyor, karşısındaki dağ gibi oluyordu. Zulüm karşısında karşı koyan meslektaşıyla mukayese ettiği zaman kendisini yerin dibinde görüyor ve arkadaşı dimdik kahıyordu. İşte memurun ruhunda bir muvazenesizlik kompleksi yaratan hal budur. İnsan ruhu bir muvazene temin etmek için ya karşısındakinin küçülmesini veya kendisinin büyümesini arzu eder. Kendisini küçülten sebepler maziye aid olduğuna göre bu ruh haletine düşer, elinde olmayan, tahtesşuurundan gelen emirle hareket eder hale gelirdi.

Maalesef, 27 Mayıs'tan sonra da bu ruh haletine uygun olarak davranan idarecilerimiz ve memurları görülmüştür. 27 Mayıs ruhuna uymıyacak şekilde hareket etmişlerdir. Onu halka maledecek şekilde hareket edenler azdır. İdare âmirleri 27 Mayıs ruhuna uygun olarak hareket etmelidirler.

27 Mayısı takibeden günlerde Sayın Devlet Başkanımız Cemal Gürsel Paşanın bir İzmir nutku vardır. İhtilâlin hemen sonunda, İzmir'de söylediği bu nutukta Devlet Başkanımız, köylülerin banka borçlarının ve Hazineye olan borçlarının taksite bağlanacağını söylediği halde, öyle kasabalar gördük ki, oralarda bu nutku takibeden günlerde, 27 Mayıs ruhunu zede-

liyecek şekilde, çalınmadık kapı bırakılmamış, borçlu vatandaşın elindeki mala, evindeki halıya, kilime varıncaya kadar el atılmıştır. Bu, Millî Birlik ruhuna uygun mudur? Acaba bunu nasıl izah ederler arkadaşlar?

Adı üzerinde, millî birliğe ihtiyaç vardır. Bunun üzerinde titizlikle duruyoruz. Devlet ile halk bir bağlantı kurmuş, bütün millet 27 Mayısı tasvibetmiştir. Böyle bir hâdisе nasıl 27 Mayıs ruhuna uygundur denir? Zamanın darlığı hasebiyle bu gibi hâdiseler üzerinde teker teker durmaya ve izah etmeye imkân yoktur.

Bir laşka misal daha...

BAŞKAN — Müddetiniz dolmuştur.

MEHMET ÖZBAY (Devamla) — İctüzük hükümleri müsaittir, on dakika daha temdit Umumi Heyetin kararı ile mümkündür. On dakika içinde izah etmeye imkân yoktur. Müsaa-de ederseniz ikinci bir on dakika için karar almanızı teklif ve rica ediyorum.

BAŞKAN — Konuşmalar on dakika ile takyidedilmiştir. («Bakan, konuştuktan sonra tekrar konuşursun» sesleri)...

Maalesef, durum böyle arkadaşlar. 27 Mayısı tasviple, alkışla elleri nasırlaşan vatandaşlar karakollarda alıkonulmaktadır, dövülmektedir. Bunlar vali ve kaymakamlara aksediyor, bir şey yapılmıyor. Ancak, Bakanlığa bu hususu Millî Birlik Komitesi aksettirir, onun tahriki ile tahkikat yaptırılır. Fakat istenen netice elde edilmez. Bu millî birlik ruhuna aykırıdır. Eski iktidarın memleketteki kuyruklarının memlekette aksi seda bulmasına sebebi olmaktadır. Sayın bakandan bu gibilerin nazarı dikkatlerinin celbedilmesini isterim.

İÇİŞLERİ BAKANI NÂSİR ZEYTİNOĞLU — Muhterem arkadaşlar, muhterem hatibin veeceğini söylediği misallerin İçişleri Bakanlığı ile her hangi bir alâkasını tesbit edemedim. Hakikaten karakollarda hâdiseler olmuş ise, bunları huzurunuzda teşrih etsin ki, biz de icabederse, alınacak tedbirler varsa, derhal tedbirlerini alalım. Onun için kendisine söz fırsatı vermek üzere söz almış bulunuyorum, memnuniyetle kendisini dinliyeceğim.

BAŞKAN — Mehmet Özbay.

MEHMET ÖZBAY — Sayın arkadaşlarım, tekrar sayın bakana teşekkürle söze başlayacağım.

Aziz arkadaşlar, asıl ifade etmek istediğim hususu biraz evvelki ifadelerimde arz etmiştim. Maalesef üzücü olan cihet budur Bakan diyor ki «Bu karakol misaline kadar söyledikleri bizi, İçişleri Bakanlığı olarak ilgilendirmez», sözlerimi vazifeleri ile ilgili görmediklerini ifade ettiler. Anhyamadıklarını söylediklerine göre, belki ben anlatamamışım. Ya tevazu gösteriyorlar, yahut da ben ifade edememişim. İçinde bulunduğumuz durumda, idare âmirlerimiz mevzuunu kavramamalarını da ben anlıyamıyorum. Tek kelime ile iddiam şudur :

Biz umumi siyasetimizi, İçişleri Bakanlığının umumi hareket tarzı ile halka aksettirmiş oluruz. Bu hareket tarzımız, 27 Mayıs ruhuna uygun olmalıdır. Bu ruhu koruma endişesi ile İçişleri Bakanlığı hareket etmelidir.

Şimdi asıl endişe ettiğim husus, 27 Mayıs ruhunun kavranması için çalışmaktır.

Şunu hemen ilâve edeyim ki, 13 sayılı Kanuna uyar şekilde milletin hareketini gördüm. Kasabalarda, köylerde silâhların toplanması kararı uygulanırken, halkın nasıl istekle teslim merkezlerine koştuklarını gördüm. Silâhları istekle teslim eden halkın karşısında, bazı yerlerde maalesef gereği gibi hareket edilmedi. Biliyorsunuz, silâh toplama müddetleri üç defa uzatıldı. Buna rağmen, idare âmirleri millî birlik ruhuna uygun hareket etmediler. Bunun için bir misal vereceğim.

Senin evinde silâh varmış diye lüzumsuz yere bazı vatandaşlara ağır muamelede bulunmuş, hattâ Ali Çavuş ismindeki bir zat mahkemededir. Bu Ali Çavuş hakikaten köylüyü sopadan geçirmekte ve kesesini köylüden doldurma gayreti içindedir. Durum Jandarma Genel Komutanlığına aksettirilmiş, maalesef alınan cevâpta «Bu millet buna müstahaktır» denmiştir. Kaymakama aksettirilmiş, netice alınmamış, valiye aksettirilmiş maalesef yine netice alınamamıştır. Bilâhara Cemal Paşaya ve Millî Birlik Sekreterliğine teller çekildikten sonradır ki, ancak vali ve kaymakam harekete geçmişler ve adam hakkında takibata geçilmiştir. Bu zaman içinde bu adamın değnek sesi tam üç ay devam etmiştir.

Demek ki arkadaşlar, millî birlik ruhu, maalesef, onu anlamayan idareciler tarafından zedeleniyor.

Biliyorsunuz ki, 27 Mayıs'tan sonra gelen Haziran ayı köylünün, harmanında tarlasında çalıştığı bir aydır. Bâzi kaymakamlar, bilhassa benim bulunduğum kazada köy ile şehir arası yolların yapılması için, on sekiz yaşındakiler dâhil, erkek köylüler Hükümet kolu ile, jandarma kolu ile işinden alınmış haftalara köy yollarını yaptırmak üzere çalıştırılmıştır. Belki Köy Kanunu ile bu mümkündür ama, arkadaşlar nazik bir durumdayız, ihtilâl yapılmıştır, millî birlik dâvası içindeyiz. Bilhassa Millî Birlik Hükümeti ile halk arasında bir sevgi bağlantısı kurulmuş, bu kuruluşun idamesi için çalışıyoruz. Böyle bir zamanda köylüyü işinden al ve yolda çalıştır. Bu olmaz, bu millî birlik ruhunu zedeler.

Bir misal daha : Biliyorsunuz, muhtar mübürleri meselesi, sayın bakan da işaret ettiler. Muhtarların değiştirilmesi işi de bâzı yerlerde bütün köylere teşmül edilmiştir. Bu değiştirmede bakanlıkça bir ölçü verilmemiştir. Her idare âmiri kendi anlayışı içinde mühürleri değiştirmiştir. Hattâ arkadaşlar, maalesef diyeceğim, öyle muhtar mühürleri değiştirmesi olmuştur ki, insan hayret eder. Bir ticaret emtiası gibi muhtar mühürlerinin değiştirildiği bir vakiadır.

İÇİŞLERİ BAKANI NÂSİR ZEYTİNOĞLU
— İsim veriniz.

MEHMET ÖZBEY (Devamla) — İsim vereceğiz. Şimdi bir hâdise Tut nahiyesinin Hoş köyünde Duran isminde bir zat 6 sayılı Kanuna göre tevkif ediliyor. Bir hafta hapiste yattıktan sonra çıkıyor.

Tevkif sebebi şudur: Bütün köy muhtarları değiştirilmiştir. Köy halkı kendi köylerinin de muhtarlarının değiştirilmesini istiyor. İsteklerini nahiye müdürüne, oradan da kaymakama aksettiriyorlar. Kaymakamın emri ile nahiye müdürü köye geliyor, «Bu muhtarı neden istemiyorsunuz?» diye soruyor. Köy halkı, her muhtar değişti, biz de bu muhtarı istemiyoruz, 5 senedir köyü idare ediyor, değiştirin diyorlar. Bu arada konuşan Duran isminde bir köylü de konuşuyor: «Şu şu haksızlıkları olmuştur, partizanca hareketlerde bulunmuştur, değiştirilmesinde fayda vardır» diyor. Sen misin bunu diyen, şuna hakaret ettin, buna hakaret ettin, diye adamın ifadesini alıyorlar. Millî Bir-

lik Hükümetine hakaret ettin diye söylüyorlar, zabıt tutuyorlar, adamı hapsediyorlar. Bir haf-ta içeride kalıyor. İşte size bir hâdisе.

Civar köylerde uzunca müddet akisler ya-pan, 27 Mayıs ruhunu zedeleyici mahiyette bir hâdisе daha zikretmek isterim.

Tut nahiyesinde Ali Orhan adında bir va-tandaş, kamyon kiralamış, sahibi fahiş para istemiş. Ali Orhan bunu fahiş bulmuş, vermemiş.

Belediye Ali Orhan'dan parayı istiyor, o da parayı fahiş buluyor, bir münazaa oluyor. Pa-ranın tahsili için kamu alacakları kanunu tat-bik ediliyor, arkasından hapis cezası kesiliyor, hapsen tazyik kararı alınıyor ve jandarına ma-rifetiyle kazaya gönderiliyor. Arkasından mer-kebi haczediliyor, arkasından dükkânı haczedi-liyor. Hâdisе anlaşılınca iş valiye intikal ediyor. Bu kere barışma ve dâvadan vaz geçirmek için çağırıyor, vaz geçmem deyince komplo hazırlıyorlar ve adamı hapsediyorlar.

BAŞKAN — İkinci on dakikanız da bitmek üzeredir, çok az zamanınız kalmıştır.

MEHMET ÖZBAY — Arzu ederlerse sayın Vekile bu meseleleri isim vererek arzu edebilirim.

Aziz arkadaşlar, maksadım şu veya bu şahıslar hakkında şikâyet etmek değildir, şu veya bu şahısları itham etmek değildir. Maksadım memleketi her bakımdan yükseltecek olan ve bu memleketi kurtacak olan Millî Birlik ruhunun, 27 Mayıs ruhunun muhafaza edilmesidir. Zira müstakbel rejiminizin sağlam temeller üzerinde oturabilmesi ancak buna bağlıdır. Maksadım şu veya bu şahsı itham etmek değildir. Teşekkür ederim.

İÇİŞLERİ BAKANİ NÂSİR ZEYTİNOĞLU — Özür dilerim, huzurunuzu tekrar işgal ediyorum.

Dahiliye Vekâleti olarak, mühterem hatip arkadaşımızla hiçbir ihtilâfımız yoktur. Biz de aynı ruhun, yalnız idare âmirlerinin değil, bütün milletin her ferдинin ruhuna işlemini isteriz. Ayrıca Bakanlığımız mensuplarımızın, en küçük memurundan, jandarmasından, Devlet mesuliyetini almış olan insanlara kadar hepsinin aynı ruhı taşımasını arz ederiz. Bunun tahakkuk etmesi için de çalışıyoruz, Arkadaşlarımızın da çalışacağına inanıyoruz.

İdare âmirlerinin bitaraf olması demek, ka-nunun emrini yerine getirmek demektir ve bu Millî Birlik ruhuna hizmettir.

Fertler arasında hiçbir tefrik yapmadan haksızları ikaz etmek, millet dertleri ile hem-dertolmaktır. Zannediyorum ki 27 Mayıs ruhu bundan başka bir şey değildir.

Ufak tefek hâdiseler olabilir, insanlar arasındaki hâdiseleri önlemek imkânı yoktur. Bunlar Bakanlığa intikal ettiği takdirde, şayet idare âmirleri bir taraf tutmuş ise -ki taraf tutmamayı tavsiye ediyoruz - icabeden şiddetli tedbirleri almakta tereddüt etmiyeceğiz. (Bravo sesleri)

Muhterem arkadaşımızın söyledikleri işi Tut Nahiyе Müdürü yapmıştır. Bu zat aynı zamanda Belediye Reiskekilidir. Orhan Ali hastaneye nakli için belediye kamyonunu 300 liraya kiralamıştır, 100 lira vermiştir. Parayı veremeyince mal beyanına tâbi tutulmuştur. Biz bunu haber alır almaz kendisi hakkında en şedit tedbirleri aldık. Hakikaten hâdisede bâzı idare âmirlerinin mal beyanı hususunu yanlış anladığı kanaatine varılarak bütün teşkilâta bu şekilde hareket etmemeleri için bildiride bulunulmuştur. Eğer arkadaşımız, idari mekanizmada vazife almış bir şahsın, bitaraflığı şu veya bu şekilde haleldar ettiği hakkında deliller verirse kendisine teşekkür ederiz. Ve bu şahıs hakkında icabeden kanuni muameleye tevessülde İçişleri Bakanlığın bir an bile tereddütetmez.

Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Buyurun, Mehmet Özbay.

MEHMET ÖZBAY — Aziz arkadaşlar; araba devrildikten sonra yol gösteren çok olur, matlub olan, İhtilâl Hükümetine karşı bir aksi cereyan oluşmasını önlemektir. İş, Valiye akseder, Kaymakama akseder, bir netice alınmaz. Millî Birlik Kemitesine intikal edecek, onların emriyle tahkikat yapılacak, aradan iki üç ay geçecek. Asıl benim endişem, bünye üzerinde soleu cereyan soğutucu tesir iera edecektir. Ondan sonra Vali, Kaymakam, ilgililer hakkında tetkikata, tahkikata girişecek.

Bakan Beyi çok iyi anlıyorum. Buyurdıkları gibi, ben Doktor Mehmet'in söylediklerinden bir şey anlamadım dememelidirler. Beyanları, maa-lesef durumu, mal beyanını anlamadıklarını ortaya koyuyor.

Yalnız bitaraf olmak, bu bir şeyi ifade etmez. Sonra bilmiyorum, bitaraf olmanın ölçüsü nedir? İdare âmiri, Devlet kanunlarının koruyucusudur. Onları lâfız ve ruhuna uygun olarak tatbik edecek adamdır. Misal istiyorlar. Ben bunları hâdiseler olarak değil, misal olarak veriyorum. Ben buradan kimseyi itham etmek istemiyorum. Nahiye Müdürünü bulunduğu yerden almışlar, başka yere vermişler. Bakan öyle diyor. Bu bir tedbir değildir arkadaşlar. Bir memur ya suçludur yahut değildir. Suçlu ise hakkında kanuni muamele yapılır. Değilse yapılacak bir şey yoktur. Ne demek oradan alıp başka yere vermek? Belki idari bir tedbir olabilir, ama Bakanlıkça yanlış düşünülmüştür.

İÇİŞLERİ BAKANI NÂSİR ZEYTİNOĞLU

— Tahrif ediyorsunuz, tahrif etmeden konuşun.

MEHMET ÖZBAY (Devamla) — Mademki sayın Bakan misallerden hoşlanıyor, o halde başka bir misal daha vereyim :

Emin Şimşek adında bir vatandaşın bir parça arazisi vardır. Bunun civarında da ağalara ait büyük araziler bulunmaktadır. Biliyorsunuz Şark'ta birçok ağalar türemiştir, bir tanesi de Hüseyin Fırat'tır. Yukarıda bahsettiğim bu vatandaşın bu arazisini elinden almak için 1953 te idareye sırt vererek buna göz dikenler olmuştur. Sabıklar devrinde bu şekilde hareketler daima görülmekte idi. 1953 te bu vatandaş hakkında yersiz bir men'i muhakeme talebinde bulunulmuştur. Kaymakamlık durumu tetkik ederek bu adamın lehinde karar vermiş ve ağaların men'i müdahale dâvalarını reddetmiştir. Ağa, bu defa arazi için ihtiyati tedbir hususunda mahkemeye başvurmuştur. Mahkeme buna lüzum olmadığını beyan etmiştir. Böylece arazi adamın elinde kalmıştır. İnkılâptan sonra, maalesef 5917 sayılı Kanunu tatbik ediyorum diye, ki tatbiki kabil değildir, burada kaymakam, jandarma ile Emin Şimşek denen adamın elinden tutup atmıştır; araziyi ağalara teslim etmiştir.

Arkadaşlar; bunun arkasında ne kokusu var arz edeyim : Sayın Orgeneral Cemal Paşa, arkadaşları ile yaptığı bir konuşmada, «Bunların ellerinde büyük servetler vardır, siyasi kudretle kaybettikleri şeyi bu para ile elde etmek gayreti içindedirler. Buna nazarı dikkatinizi celb ederim» demişti. İşte maalesef böyle.

Külliyetli paralarla idare âmirleri ve memurlar böyle elde ediliyorlar. Bu mevzu, arkadaşlar, bir gensoru yapılacak kadar mühim bir mevzudur ve ben şimdi böyle bir gayret içinde bulunuyorum.

Hepenize beni dinlediğinizden dolayı teşekkür ederim. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Buyurun İçişleri Bakanı.

İÇİŞLERİ BAKANI NÂSİR ZEYTİNOĞLU

— Muhterem arkadaşlar; zannederseniz arkadaşım mevzuu biraz hafifçe şirazesinden çıkarıyor. Ufak - tefek böyle hâdiseleri, veyahut da ne dereceye kadar doğru olduğu ancak kendisi tarafından bilinen hâdiseleri burada efkârı umumiyenize arz ederek âdeta idare âmirlerinin muayyen bir zümreyi tuttuğunu veya bu zümrenin devrilen idarenin fiilen yapmadığını para kuvvetiyle yaptırmaya tevessül ettiğini ve idarenin de buna rıza gösterdiğini şahsınıza ve dünya efkârına ilân etmiye çalışıyor. Bilmiyorum, bu, kendilerinin müdafaasını yaptıkları millî birlik ruhu ile ne dereceye kadar kabili teliftir... Hâdiseleri tahrif ederek konuşuyorlar. Mevzuubahis hâdisede nahiye müdürü başka tarafa nakledilmiştir. Bittabi kendisi hakkında bir mahkeme kararı verilmiş ve başka bir yere nakledilmiştir, mahkemesi sonunda eğer suçu taayyün ederse kendisine ceza tâyin edilecektir. Ne yapalım başka? Derhal 39 ncu maddeyi mi tatbik edelim? Ne istiyorlar acaba? İdarece hukuk Devleti nizamı içinde ne yapılması mümkündür bundan başka? Kendileri gensoru açılması teşebbüsünde muvaffak olurlarsa bu bizim için bir memnuniyet kaynağı olur. Bu mesaisinde kendisine muvaffakiyet dilerim.

Arkadaşımız dediler ki; «iş, Bakanlığa, Hükümete veya Millî Birlik Komitesine intikal ettirilir.» Acaba kendileri o gün Millî Birlik Komitesine başvurmuş mudur?

Arkadaşlar, ilçede kaymakamın, ilde valinin yetkisi dâhilinde olan işler, hususlar vardır. Ancak kaymakamların ve valilerin salâhiyetlerini aşan hususlardandır ki, Dahiliye Vekâleti kendi yetkilerini kullanmaktadır. Bizim prensibimiz her vali ve kaymakamın kendisine ait vazife ve salâhiyetlerini kendine tanımaktır. Biz vekâlet olarak bir vilâyet dâhilinde bütün hak ve vazifeleri valiye tanırız. Ancak ve-

kâlet valinin değiştirilip değiştirilmemesi hususunda teemmül eder. Yoksa Dâhiliye Vekâleti bir vali ve kaymakamın işlerine direkt müdahale etmez

Bu itibarla şu hususu tekrar arz edeyim ki; ufak - tefek hâdiseler Türkiye sathında vukubulabilir Türkiye'nin 40 bin köyü vardır, buralarda çeşitli hâdiseler olabilir. Bunlar normal hâdiselerdir. Bunları büyük bir agrandisman makinasından geçirip doğrudan doğruya burada idare âmirlerini bu şekilde itham etmek, arkadaşımızın müdafaa etmeye çalıştığı millî birlik ruhu ile tabantabana zıttır Böyle idare âmiri yoktur. Bugün Türkiye'de bütün valiler ve kaymakamlar bitaraf-tır. Kanuni tedbirleri abnak, kovuşturma yapmak v. s. bunların hepsi ancak bitaraf olarak yapıldığı takdirde bir hüküm ifade eder.

Şunu hatırlatayım ki, Cemal Paşanın bir sözü de şudur : «Bu ihtilâl, hiçbir kütle veya şahıs lehine ve hiçbir şahıs veya zümre aleyhine yapılmamıştır. Bu memlekette bu ihtilâl sadece kanun hâkimiyetini ve vatandaş eşitliğini temin etmek için yaratılmıştır.» Bunun arkasında başka bir mâna arıyorlarsa yanlışlıklarını bilmeleri lâzımdır.

BAŞKAN — Mehmet Özbay.

MEHMET ÖZBAY — Aziz arkadaşlarım, çok üzülerek arz edeyim ki, hakikaten bu kürsüden bir zümrenin korunmasından asla bahsetmedim. (Bravo sesleri) Maalesef bugün sosyal bünyemizi, siyasi bünyemizi kemiren bu kompleks-tir. Bunu, bu kürsüde, burada görmekle çok üzüldüm.

Şimdi aziz arkadaşlar, Bakanlık, bir prensip tutturmuş; valinin, kaymakamın bir safhaya kadar işine müdahale etmemek. Şimdiki devir bu devir değil, şimdiki zaman bu zaman değildir. Bahsettim; bir kazamızda, Cemal Paşanın İzmir nutuklarında söylediklerini arz ettim. Buna rağmen adamın pencerelerinden radyolarına varıncaya kadar Hazine alacağı için haciz edildiğini gördüm. Bunda bir kanunsuzluk yoktur. Burada tahsili emsal Kanunu tathik edilmiştir ama şu nazik devirde millî birlik ruhunu bunlar sarsıyor. Bu itibarla idare âmirlerinin bu hususlarda çok hassas olmaları lâzımgelir.

Maalesef, demin de ifade ettiğim gibi, Sayın Vekil durumu fazla egzajere ettiğim kanaatin-

dedir. Ben ise, aksine, durumu çok küçümsedikleri kanaatindeyim. İfade ettiğim gibi istikbalimiz ve rejimimizin sağlam temeller üzerine oturması bu mevzuun düzelmesine bağlıdır.

MEHMET HAZER — Niçin bütün idare âmirlerini itham eder şekilde konuşuyorsunuz?

MEHMET ÖZBAY (Devamla) — Şimdi, ben bir zihniyeti itham ediyorum. Şu veya bu zümrenin korunması lâfını ağzıma almadım. Sarf ettiğim sözlerden böyle bir netice çıkarılmaz. Fakat bu kürsüde bu şekilde itham edildim ve şaşır-dım.

Efendim, sözlerimin sonuna gelmiş bulunuyorum. Sizleri rahatsız ettiğim için hepimizden özür dilerim.

BAŞKAN — İçişleri Bakanı söz istiyor mu efendim?

İÇİŞLERİ BAKANI NÂSİR ZEYTİNOĞ-LU — Hayır efendim..

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır efendim.

6. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Halil Özmen'in, Sanayi Bakanlığı teşkilâtında işine son verilen memur ve müstahdemlere dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/35)*

BAŞKAN — Soru sahibi burada mı efendim? Yok. Sorusu gelecek soru gündemine bırakılmıştır.

7. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Rifat Çini'nin, ortaokul ve lise bulunmayan yerlerde çalışan işçilerin çocuklarının tahsile devam imkânlarının temini hususunda ne düşünüldüğüne dair Çalışma Bakanından sözlü sorusu (6/36)*

BAŞKAN — Rifat Çini burada... İlgili Bakan, burada... Soruyu okuyoruz efendim.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıda arz ettiğim hususun Sayın Çalışma Bakanınca sözlü olarak cevaplandırılmasına tavassutunuzu saygılarımla arz ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Rifat Çini

Soru : Ortaokul ve lise bulunmayan yerlerde ikamet ederek çalışan işçilerin çocuklarının tahsile devam imkânlarının temini hususunda ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

BAŞKAN — Çalışma Bakanı, buyurun.

ÇALIŞMA BAKANI CAHİT TALAS — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlar; bu sorunun Çalışma Bakanlığı ile pek fazla ilgisi olmamakla beraber düşüncelerimi kısaca arz edeyim:

İşçilerimiz, bilhassa İş Kanununa tâbi olan ve tutarı 800 bin civarında bulunan işçilerimiz, umumiyet itibariyle büyük merkezlerde ve sanayi bölgelerinde ikamet etmektedirler. Ortaokulu ve lisesi bulunmayan pek az yerde, işçi kesafeti vardır. Bunun dışında bu memlekette, gayet tabii olarak, ilk tahsilden sonra her vatandaşın çocuğunun mütaakıp tahsilini, orta veya yüksek tahsilini ikmal ettirmek Devletin vazifeleri arasındadır. Bu vazifeyi Millî Eğitim Bakanlığı yürütmektedir. Bugün memleketin hemen her tarafında ortaokul ve lise bulunmaktadır. Ve bu ortaokul ve liselerden gayet tabii her vatandaşın çocuğu faydalanmak hakkını haiz olacaktır ve olmaktadır. İşçilerimiz kadar belki iktisaden himayeye muhtaç diğer vatandaşlarımız da vardır. Fakat umumî eğitim politikamız dışında bunlar için ayrıca hususi bir rejim düşünülmektedir. İşçilerimizin ve az gelirli vatandaşlarımızın çocuklarının Devletin umumî eğitim siyaseti içinde ilk tahsilden sonra tahsillerini yapmaları için oldukça geniş imkânlar mevcuttur.

Bunun dışında işçi vatandaşlarımızın buldukları yerlerde lise ve ortaokullarımız yoksa bu vatandaşlarımızın çocukları yatılı okulların imtihanlarını vererek ve parasız olarak tahsil imkânlarına da sahip bulunmaktadırlar. Binaenaleyh mesele bu bakımdan da halledilmiştir. Ve bilhassa Devlet hesabına tahsilde kabiliyetli çocuklarımızı, imkânlar nisbetinde, en geniş ölçüde Devlet hesabına tahsil ettirme esasını tatbik edilmektedir ve geliştirilmektedir. Çalışma Bakanlığının bir vazifesi de, Kuruluş Kanununda belirtildiği gibi, işçilerle iş verenler arasındaki münasebetleri tanzim ve mevcut sosyal kanunları tatbik ve sosyal mevzuatı geliştirmektir. Bu sorunun Çalışma Bakanlığı ile çok yakın bir ilgisini görmemekteyim.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Buyurun Rifat Çini.

RIFAT ÇİNİ — Çok muhterem arkadaşlarım; sayın bakanın vermiş olduğu izahattan

dolayı kendilerine teşekkür ederim. Yalnız, bu izahat beni şu bakımdan tatmin etmemiştir. Memleketin münevver ihtiyacı, her geçen gün artmaktadır. Nüfusumuz ne kadar artıyorsa münevver ihtiyacı da o nisbette, hattâ daha fazla artmaktadır. Nüfusumuzun artış nisbeti köylerde ve ilçelerde daha fazla olduğuna göre bu köy ve ilçelerde bulunan çocuklara okuma imkânları arz etmek mecburiyeti vardır. Bu Millî Eğitim Bakanlığının vazifesidir, bunu idrak ediyorum. Fakat Çalışma Bakanlığının işçinin kendisiyle ilgilenmek zorunluğundan başka onun ailesiyle ve çocuklarını da düşünmek zarureti vardır.

Türkiye'de işçi kesafeti büyük şehirlerde, bunu inkâr etmiyorum. Fakat, toprak altında çalışan işçinin kesafeti büyük şehirlerden çok küçük yerlerde, kazalarda, köylerde veya bunların civarındadır. Bilhassa, maden ocakları, krom ocakları, kömür ocakları ve saire gibi yerlerde. Bir işçi, memlekete hizmet için çalışırken; çocuğunun okumasını ve yetişmesini de düşünmek zorundadır. Şayet imkânları yoksa bu çocuklar ilkokulu bitirdikten sonra ehaletin kucığına terk edilmektedir. Bu çocukların okutulması lâzımdır. Evet Millî Eğitim. Vekâletinin yatılı okulları vardır, fakat bu okulların rezervasyonu gayet mahduttur. İhtiyaca hiçbir suretle kâfi gelmemektedir. Bu sebeple ben Çalışma Vekâletini'de alâkadar eden bir tahsil sigortasından önce âcil olarak bir tedbir öne sürüyorum, ve bu tedbir de burs sistemidir. Nasıl üniversitelerde burs varsa ilk ve ortaokulu bitiren işçi çocukları için de Çalışma Vekâletinin burs vermesi uygun olacaktır. Bundan başka bu dâvanın kökünden halli için de İşçi Sigortalarının bir tahsil sigortası ihdas etmesi lâzımdır. Buna belki sayın bakan «böyle tahsil sigortası dünyanın hiçbir memleketinde yoktur» diyeceklerdir. Olmasın; biz bu yolda örnek olsak daha iyi değil mi? Bunun ilk defa bizim memleketimizde kurulması aynı zamanda bir şeref meselesi olacaktır. Tahsil edilecek sigorta primlerinin de Devlet, işçi ve iş veren tarafından müştereken ödenmesi nazara alınabilir.

Muhterem arkadaşlarım; işçi dâvası ile birlikte işçi çocuklarının yetiştirilmesi de memleketimiz için vazgeçilmez bir dâvadır.

Millî Eğitim Bakanlığı ile birlikte Çalışma Bakanlığının da bu ehemmiyeti kabul ederek bunu bir karara bağlaması ve önümüzdeki tahsil devresinde hiç olmazsa birkaç yüz bursun temin edilmesini ve tahsil sigortasını ciddiye alarak etüdlere başlanmasını, bilhassa rica ederim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — İlgili Bakan söz istiyor mu? İstemediğine göre soru cevaplandırılmıştır.

8. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Selâmi Savaş'ın gazete, kitap ve defter kâğıtlarının ucuzlatılması hususunda ne düşünüldüğüne dair Sanayi Bakanlığından sözlü sorusu (6/37)*

BAŞKAN — Soru sahibi burada mı? Burada... Sanayi Bakanı burada... Soruyu okutuyoruz.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Sanayi Bakanınca sözlü olarak cevaplandırılmasını delâletlerinize arz ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Selâmi Savaş

Kültür seferberliğimizde en önemli unsurları teşkil eden gazete, kitap ve defter kâğıtlarının ucuzlatılması yolunda Hükümetçe ne düşünülmektedir?

BAŞKAN — Buyurunuz, Sanayi Bakanı.

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — Muhterem arkadaşlar, Sayın Selâmi Savaş arkadaşımızın sorusunu cevaplandırmadan evvel kâğıt maliyetleri üzerinde biraz konuşmak istiyorum.

Bugün için söz konusu olan kâğıt; gazete kâğıdı ve üçüncü hamur kâğıttır. Bunlardan gazete kâğıdı 2 bin lira civarında, üçüncü hamur kâğıt ise 2 bin üç yüz liraya mal olmaktadır. Müessese, bugün bu kâğıtların tonunu 2 bin liraya satmaktadır. Binaenaleyh halen bu fiyatlar üzerinden bir zarar kapısı açılmış bulunmaktadır. Bu durumda gazete ve 3 ncü hamur kâğıtta yeni indirim yapılamaz mı? Tabiiyle kültür seferberliği bakımından Bakanlık ve müessese kendilerine düşen görevi yapmaya çalışacaktır.

Hulâsa, demek istiyorum ki, halen yeni bir indirime doğru gitmek istiyoruz. Bunun da ilk etütleri bitmiştir. Bu etütlere göre yapacağımız

tasarruflarla yeni bir indirim yapmayı düşünüyoruz. Fakat bu indirme belki arkadaşlarımızı tatmin edecek kadar olmayacaktır. Bunu nazarı itibara alan Sanayi Vekâletiniz Maliye Vekâletiyle müşterek bir çalışmaya girmiş bulunmaktadır. Şu halde Sanayi Vekâleti kendisinin yapacağı tasarruflara ve gayretlere ilâveten Maliye Vekâleti de yeni bir şekil düşünüyor ki, yapacağınız tenzilât gazeteleri ve matbaacılığı tatmin etmiş olacaktır. En geç bu ayın içinde bu husustaki kararımızı bildirmiş olacağız.

BAŞKAN — Buyurun.

SELÂMİ SAVAŞ — Bu sözlü sorumu Babıâli'deki birkaç milyoner gazete patronunun milyonlarını artırmak maksadiyle getirmedi.

Türkiye'de kâğıt fiyatları diğer devletlerle mukayese kabul etmeyecek kadar yüksektir.

Okumayazma nisbetinin pek düşük ve mektep sayısının pek az olduğu memleketimizde birer kültür aracı olan gazete, dergi, kitap ve defter kâğıdı fiyatları çok yüksektir.

Kâğıt fiyatlarında bir indirim yapılması zaruridir.

Sayın Sanayi Bakanı buyurdular ki, gazete kâğıtları üçüncü hamurdur ve bunlarda bir indirme yapılması mevzuubahistir. Buna çok teşekkür ederim. Yalnız, okul defterleri birinci hamur ve simili kâğıttan yapılmaktadır. Yalnız kitap ve gazete kâğıtları fiyatlarında değil, defter imalâtında defter kâğıtlarında bir indirim yapılmasının şart olduğuna kaaniim.

Hürmetlerimle...

BAŞKAN — Buyurun, Sanayi Bakanı.

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — Muhterem arkadaşlar, deminki mâruzatımda unuttuğum bir noktayı arkadaşımız tamamladı, burada ikinci hamur kâğıt yani defter kâğıtları da söz konusudur.

BAŞKAN — Soru sahibi tekrar söz istiyor mu?

SELÂMİ SAVAŞ — Hayır.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır efendim. (Ekseriyet yok sesleri)

Var efendim, dışardaki arkadaşlarımızla beraber ekseriyet vardır.

9. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Suphi Doğan'ın Minneapolis Moline Türk Traktör ve Ziraat Makinaları Anonim Şirketine dair Tarım ve Ticaret Bakanlarından sözlü sorusu (6/38)*

BAŞKAN — Sayın Suphi Doğukan burada mı? Burada..

İlgili bakanlar da burada.

Soruyu okutuyorum efendim.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın alâkadar Ziraat ve Ticaret Bakanlarına sözlü olarak cevaplandırılmasına tavassut ve izinlerinizi istirham ederim.

1. Türkiye ziraatinin makinalaştırılması konusunda, Ankara'da kâin «Minneapolis - Moline Türk Traktör ve Ziraat Makinaları A. Ş.» nin vazifesi var mıdır, ve nedir?

2. Bu şirketin çalışma temposundan alâkadar bakanlar memnun mudurlar?

3. Bu fabrikanın daha iyi çalışması için ne gibi tedbirler alınması düşünülmektedir?

Suphi Rıza Doğukan

TARIM BAKANI OSMAN TOSUN — Muhterem arkadaşlarım,

Sayın Doğukan'ın, sorularına cevaplarımı arz ediyorum.

Cevap I - Minnaapolis - Moline Türk Traktör A. Ş. Ticaret Bakanlığının 17 . 6 . 1954 tarih ve 4/8508/32685 sayılı teklif yazısı ve Bakanlar Kurulunun 25 . 6 . 1954 tarih ve 4/3301 sayılı kararına istinaden kurulmuştur.

Adı geçen şirketin kuruluş gayesi hakkında esas mukavelenamesinin 4 ncü maddesinde;

«1. Minnaapolis - Moline Traktörlerini, biçerdöğür ve diğer ziraat makinalarını memleket dâhilinde imal ve tevzi eylemek ve başka memleketlere ihracetmek,

2. Satış ve imal için gerekli her türlü makina, makina aksamı teçhizat için gerekli ham madde v. s. maddeleri ithal eylemek,

3. Bileümle ticari muamelelerde bulunmak» ifadesi mevcuttur. Bu duruma göre şirketin Türkiye ziraatinin makinalaştırılması hususundaki vazifesi, memleketin her hangi bir ihtiyacına cevap vermek üzere kurulan bir fabrikanın vazifesinden başka bir şey değildir.

Cevap II - Adı geçen şirket yukarıda belirtilen gayenin tahakkuku için umumi efkâra aşağıdaki şekilde bir program sunmuştu.

Bu programa göre birinci sene : 1 000 adet traktörle ceman 2 675 adet muhtelif pulluk, Disk - Harrow, pamuk ekici ve kültivatör aksamı hariçten ithal edilerek monte edilecek.

İkinci sene :

Amerikalı ortağın Amerika'daki fabrikalarında yaptığı aksamın % 30 - 40 ı memlekette imal edilmek suretiyle 2 000 traktör ve bunun için lüzumlu ekipmanlar yapılacak,

Üçüncü sene :

Keza aynı şekilde aksamın takriben % 75 - % 100 ü memlekette imal edilmek suretiyle 3 500 traktör ve lüzumlu ekipmanlar yapılacak, ayrıca memleketin ihtiyacını karşılayacak ikinci bir tip traktörle biçerdöğür montajına bağlanacak,

Dördüncü sene :

5 000 adet traktör imal edilecek ve memleketin ihtiyaçlarına göre ekipman çeşitleri artırılacaktı.

1954 yılında faaliyete geçen şirket başlangıçta tasarladığı bu programı tahakkuk ettirememiştir.

Çünkü, seri halinde traktör imal edebilecek kapasitede orta büyüklükte bir fabrikanın takriben :

1. Her çeşit dökümleri dökebilecek dökümhane,
2. Modelhane,
3. Demir ve çelikleri sıcak olarak dövmek suretiyle işleyebilecek şahmerdanlar, hava ve buhar çekicileri ve çeşitli büyük presleri ihtiva eden bir demirhane,
4. Çeşitli kesici tezgâhları ihtiva eden ve seri imalât yapmaya müsait bir çarkhane,
5. Saçtan mamul parçaları imal eden bir pres atölyesi,
6. Jant imalâthanesi,
7. Kaynak atelyesi,
8. Çelik parçalara su veren bir sulama kısmı,
9. Nikelâj ve kromaj kısmı,
10. Montaj atelyesi
11. Tecrübe atelyesi (mamul motorları tecrübe etmek üzere),
12. Boyahane,
13. Resimhane,
14. Büro, Muhasebe ve Müdüriyet.
15. Araştırma lâboratuvarı,
16. Takım imalâthanesi,
17. Ham malzeme ambarı,
18. Mamul malzeme depoları v. s.

Kısımları ile birlikte, buralarda çalışabilecek vasıf ve miktarda personel bulunması icabederken, bu şirketin fabrikası halen :

1. Müdürüyet ve büro kısmı,
2. Resimhane,
3. Bir lâboratuvar,
4. Bir takım imalâthanesi,
5. Bir de, seri imalâttan ziyade perakende imalâta müsait bir çarkhane kısmından ibaret bulunmaktadır.

Yukarda işaret edilen kısımlar esasen şirketin kuruluşunda devralmış olduğu fabrikada mevcud olup, fabrikanın seri halinde traktör imalâtına geçebilmesi için gerekli tevsi işleri ele alınmamış, sadece mevcut tezgâh ve piyasadaki iş yerlerinden istifade ile bâzı basit döküm v. s. parçalarını yerli olarak yaptırmak suretiyle, 1954 ten bu tarihe kadar, traktör montajına devam edilmiştir.

Halen montajı yapılan traktörler ise, bir tip olup (41 Hp.) çeşitli zirai işletmelerin ihtiyacını karşılamadığı gibi bu işletmelerin çeşitli işleri için, çok zaruri bulunan kasnak hidrolik tertibatı ve kuyruk mili gibi teçhizatın da bulunmadığından, yalnız çekilir aletlerin çalıştırılmasında kullanılabilir. .

Yukarda arz edilen durum muvacehesinde fabrikanın traktör imalâtı bu safhada iken, başka imalât özellikleri arz eden diğer çeşitli ziraat makinalarının imalâtından bahsetmeye lüzum kalmamış oluyor.

Sayın Doğukan, sorusunun son kısmında :

Bu fabrikanın daha iyi çalışması için, ne gibi tedbirler alınmasının düşünüldüğünü öğrenmek istemektedir.

Bunların kısmen olsun tahakkuku, adı geçen müessesenin 1954 yılında tesbit edilmiş bulunan statüsü icaplarının yerine getirilmesiyle kabil- . dir.

Nitekim bu hususlar halen Sanayi, Ticaret, Maliye ve Tarım Bakanlıklarınca ele alınmış bulunmakta, incelenmektedir.

BAŞKAN — Ticaret Bakanı.

TİCARET BAKAN — MEHMET BAYDUR — Muhterem arkadaşlar, Tarım Bakanı arkadaşımın verdiği izahata benim ilâve edeceğim fazla mâruzatım yoktur.

Minneapolis - Moline Fabrikasının Türkiye'de kurulduğundan bu yana faaliyeti maalesef

tatminkâr olmamıştır. Halen de bu şirketin faaliyetini tatminkâr olarak tavsif etmeye imkân yoktur. Bunun birinci sebebi, Ticaret Bakanlığının kanaatimce, yabancı sermayenin iştirakinin şirkete bir yatırımdan fazla birtakım haklar olarak tahakkukundan ileri gelmektedir. Tesisin memleketin ihtiyacına cevap vermek üzere kurulduğunda şüphe yok. Ancak ihtiyacı karşılayabilmek için sermaye terekkübü bakımından bir tadilat yapmak zorunluluğu vardır. Bu maksatla gerek, şirkette doğrudan doğruya Amerika'da Minneapolis - Moline ile temasta bulunulduğu gibi, demin arkadaşımızın da ifade ettiği veçhile, muhtelif bakanlıklar bu mevzuu uzun müddetten beri tetkik ediyor. Hükümetin Minneapolis - Moline Fabrikasının rantabl bir şekilde çalışması için âzami gayret sarf ettiğine şüphe yoktur. Traktörlerin muhtelif parçalarının ithali için kendilerine geniş imkânlar tanınıyor. Bunların yaptıkları traktörlerin memlekette yedek parçaları da mevcuttur. Ancak arz ettiğim gibi, memleket ekonomisinde daha yararlı olarak çalışması için bünyesinde mali islahat yapılmasında zaruret vardır. Biz bu mevzuu muhtelif ilgili bakanlıklarla tetkik halinde bulunuyoruz. Zannediyorum ki, pek yakında müspet bir neticeye varacağız.

BAŞKAN — Suphi Doğukan.

SUPHİ DOĞUKAN — Arkadaşlarım; Türkiye ziraatında, önemli bir yer tutması ve millet ve memleket faydalarına yöneltmesi gereken Minneapolis - Moline Türk Traktör ve Ziraat Makinaları Anonim Şirketinin çalışmaları hakkında bildiklerimi söylemek üzere, işin teferruatına girmeden ve mevzuun üzerine alâkadarların eğilmesini sağlamak amacıyla, biraz evvel okunan soruları Ticaret ve Ziraat bankalarımıza sormuş bulunmaktayım. Sözlü sorunun verildiği tarihin üzerinden hayli zaman geçti. Alâkadarlar mevzua eğildiler, teşebbüslere geçtiler. Verdikleri izahatı benimle beraber sizler de dinlediniz. Zahmetleri için kendilerine teşekkür ederim. Lütfen, şimdi beni de bir nebze dinleyiniz

Alâkadar bakanların söylediklerine, benimkilerini de ekleyiniz memleket ve millet meseleleri üzerine eğilirken sadece, bu millete hizmet etmek şerefiyle yetinmek niyetindeyim.

Söyliyeceklerim, sadece işi hedef tutmakta

ve onun memleket ve millet için daha yararlı olmasına yönelmiş bulunmaktadır, arkadaşlar.

Türkiye ziraatinin makinalaşması lâzımdır. Ama onun, bir plân ve program dâhilinde ve öteki kolları da dikkate alınarak işleri düzenlenmelidir. Bu anlayışla meselenin üzerine eğilelim.

Türkiye ziraatinin makinalaştırılması için yapılan çabaların şimdiye kadar muvaffakiyete erişmediği ortada olan bir gerçektir. İstatistiklere bakarsak yurdumuza 45 bin traktörün girmiş olduğunu tesbit ederiz. Bunun 35 bin kadarı 1952 yılından sonra yurda girmiştir. Gerek mevuttan eskienin yerine yenilerinin konması, gerekse yeni ihtiyaçların karşılanması için yılda ortalama bir hesapla 2 000 traktöre ihtiyaç bulunduğunu, bu işten anlıyanlar söylemektedirler.

Gayet tabiidir ki traktörle çalışacak öteki ziraat alet ve makinalarını da dikkate almak gerekmektedir.

Yurt traktör ihtiyacının sadece ithal yoluyla temin edilmeyerek memlekette; bir traktör ve ziraat aletleri fabrikası kurulması suretiyle işin düzenlenmesi düşünülmüş ve bu maksatla Türk traktör ve ziraat aletleri fabrikası kurulmasına teşebbüs edilmiştir.

Böyle bir teşebbüse geçerken gayet tabii olarak bu işe yetki sahibi olanların sözlerine önem vermek, memlekette kurulacak fabrika için, dünyaca iyilik vâsıfları kabul edilmiş bir firmayla anlaşma yapmak lâzımgelirdi elbette.

Bu, böyle olmamıştır. Bunu yapanları bugün tahtie etmenin faydasızlığını idrak etmekteyim. Aneak yapılmış olan yanlış işlerin artık devam etmemesi gerektiğine de inanmaktayım.

Arkadaşlarım; Tarım Bakanlığımız memlekete girecek traktörlerin, belli bir nitelikte olmasını şart koşmuştur ve bunu tatbik etmektedir ama, Türkiye'de yapılmakta olan Minneapolis - Moline Türk traktörleriyle hiç ilgilenmemektedir. Bildiğiniz gibi, bu fabrika, Ziraat Bankası ve kooperatifleri, Zirai Donatım kurumu, Makina Kimya Enstitüsünün işbirliğiyle kurulmuştur. Yani konulan para, millet parasıdır.

Fabrika, kurulurken, hiçbir tetkik yapılmamıştır diyoruz. Zira, tetkik yapılsaydı, bu

firmayla anlaşma imzalamak mümkün olamazdı. Ama olmuş işte.

Fabrikanın kurulmasında lehte, aleyhte yazı yazanlar olmuş, ama sadece lehtekiler dikkate alınmıştır. İşte o zamana ait gazete ve mecmualar, arzu edenlere tetkik için vermeye hazırım. Bilhassa alâkadar bakanlarımızın okumasını dilerim. Fabrika kurulması safhasında, raporlar da verilmiştir. İşte birkaç örnek rapor dosyamda durmaktadır.

Bütün bunlara rağmen, fabrikanın kurulması için şirket teşekkül ettirilmiş ve Amerika'daki Minneapolis - Moline Fabrikası ile ortaklık yapılmış ve ayrıca bir ek işletme mukavelesi akdedilmiştir. Minneapolis - Moline traktörü iyi traktör değildir. Bugünkü anlayışa göre bir traktörde bulunması gereken evsafı haiz değildir. Bunun böyle olduğunu ben söylemiyorum. Traktörlerin ziraat makinalarının, piyasaya çıkarılmadan evvel denendiği, işe yararlığının niteliğinin tesbit edildiği müesseseler söylüyor. İşte bir örnek : Red Book.

Amerikada'ki traktörlerin hemen hepsinin başvurarak makinalarına yararlık belgesi aldıkları (NERESKA) Üniversitesinden bu traktörün testi yoktur. Bu traktörün kuyruk mili ve kasnağı yoktur.

Bizim Teknik Üniversitede de yapılmış, incedilmiş denemeleri de yoktur.

İşte, memleketimizde traktör ve ziraat alet ve makinaları kurulmasında böyle bir firmayla anlaşma yapılmıştır. Anlaşma tarihinde, yine kayıtlar gösteriyor ki, bu firma, imal ettiği traktörleri satacak durumda değildir. Elinde büyük stok vardır. Ve bizimle yaptığı anlaşma ile, bu traktörlerini, sökülmiş halde, bize yollamış, burada monte edilmiş ve Amerika'daki fabrika iflâstan kurtulmuştur.

Traktör fabrikamıza, Amerikalılar bir kuruluş sermayesi koymamışlar, aksine, işe yaramaz traktörleri için patent hakkı altında şirkete sermaye olarak 6 milyon lira koymuş sayılmışlardır. Fabrika kuruladursun, Amerika'ya döviz verip, bu traktörü memlekete sokmuşuz. Paracıklarımız Amerika'ya gitmiştir. Geçmişte bu böyle olmuştur da bugün durum başka türlü müdür? Hayır arkadaşlar. İş başladığı gibi devam etmektedir.

İşte, bu sebepledir ki, biz konuyu huzuru nuza getirmiş bulunmaktayız (zararın neresin-

den dönülürse kârdır) mütearifesine uymak lâzım gelmez mi bu işte?

Arkadaşlarım, adını andığımız şirketin kuruluş statüsünün 4 ncü maddesine göre, bu fabrika, yurdumuzda traktör, biçer - döğer ve diğer ziraat alet ve makinalarını (memleket dâhilinde) imal ve tevzi edecektir.

Şirketin kurulduğu tarih 1954, şimdi içinde bulunduğumuz tarih 1961 yılının ortası, aradan yedi sene geçmiş!

Yedi senedir kuruluş gayesini tahakkuk ettirmiyen - ettiremeyen değil - bu şirketin Ticaret Kanunumuz hükümleri dâhilinde devamına cevaz olabilir mi?

Oluyor işte!

Daha şirket kurulurken işe hiçbir sermaye koymıyan Amerikalı patronlar şirketin sevk ve idaresini ellerinde tutmayı da ihmal etmemişlerdir. Statülerinin 27 nci maddesi ile murahas âzahğı kendilerinde tutmuşlar, fiyat tâyini yetkisine ise sıkı, sıkı sarılmışlardır. Böyle başka bir şirket var mı Türkiye'de?

Bunlara bir hususu daha ilâve edeyim. Amerika'dan gelen traktörlerin parçaları (liste fiyatı) üzerinden Türkiye'ye girmiştir. Liste fiyatının ne olduğunu Sayın Ticaret Bakanımız her halde bilirler. Türkiye'ye gelen öteki traktörlerin parça fiyatlarıyla bunu mukayese etmekte fayda vardır. Traktörün, Türkiye'de yapılan parçaları olduğunu söyleyenlere, şu hususu arz etmek isterim. Şoförün oturduğu ve prese edilmiş bir saç parçası olan şoför sandalyası bile ithal edilmektedir. Traktörün yanında, âlet mevzuu ise hiç ele alınmamıştır. Biçer - döğerin adı bile anılmamaktadır. Yedi yıllık fabrikanın henüz bir yedek parça listesi olmadığını söylersek işin ne dereceye kadar ciddi tutulduğuna bir işaret koymuş oluruz.

İşini böyle tutan şirket zarar etmiş, zararı Türk Milleti sinesine çekmiştir. Ama, Amerikalılara ve Amerikalılara yakın olanlara ikramiye adı altında tediyeler yapılmıştır.

Arkadaşlarım, Ticaret Kanunu hükümlerine göre anonim şirketler, memurlarına, idare meclisi âzalarına ancak kârdan ikramiye adı altında para verir.

Ticaret Kanununun açık hükümlerine rağmen şirkette vazife almış olanlarla, şirket ticari münasebetlere giremez. Ama, girmiştir, işler yaptırmıştır.

Şirketin, Amerika'ya mümkün olduğu kadar fazla döviz yollamak gayreti içinde çalışılmış, bir dökümhane projesi için (90) bin dolâr döviz vermiş ve projeyi rafa koymuştur. Şirket, memurlarının aldığı otoların bedelini ödemiş ve fakat, bu paraları otomobile sahibolanlardan tahsil etmek yoluna gitmemiştir. Bu söylediklerimi de, fabrikada müfettişlerin yaptığı tetkiklere ait rapordan alarak kaydetmiş bulunmaktayım. Her halde alâkadar bakanlarımız da bu raporları görmüşlerdir.

Benim aklımın ermediği nokta, bütün bu işlerle ilgili kişilerin hâlâ iş başında bulunabilmeleridir. İnkılâp Hükümetimiz, yurt kalkınmasının dayanağının ziraat olduğunu bütçesiyle iş tutumu ile göstermektedir. Ama, Minneapolis - Moline Şirketinin, mevcut kanun ve nizam-lara uygun ve aklın gösterdiği şekilde çalıştırılmasına el atmakta gecikmektedir görüşümdedir.

Arkadaşlarım, millet parasını, hiç olmazsa cebimizdeki paramız kadar muhafaza etmek zorunda olduğumuza inananlardanım. Türkiye ziraatında, makinalaşmanın, gelişi güzel, başboş çalışmalara terk edilmiş müesseselerle yürütüle-miyeceğine iman edenlerdenim.

Bu anlayışlardır ki, bu müessese işleri üzerine eğilmenin zamanının geçmekte olduğunu söylüyor, geçmişten ders almanız gerektiğine inanıyoruz. Ticaret, Ziraat ve Sanayi Bakanlarımızı bu konuya daha ciddi olarak eğilmeye çağırıyorum. Çağırışıma kulak verileceğine inanarak hepinizi saygıyla selâmlıyorum. (Bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Ticaret Bakanı.

TİCARET BAKANI MEHMET BAYDUR — Arkadaşlarım; iki kelime ile izah edeceğim; soru sahibinin söylediği hususların hemen hemen hepsine Hükümetiniz vâkıftır. Binaenaleyh meseleyi zannedersen bugün objektif olarak mütalâa etmek maksadımıza uygun olacaktır. Ortada bir tesis vardır. Bunun bünyesinde zaflar vardır. Biz sorudan çok evvel teşhisle tedavi çarelerine tevessül ettik.

Arkadaşlarımız tasfiyeden bahsediyorlar. Evet bir şeyi bozmak, yıkmak, tasfiye etmek kolaydır. Fakat bir şeyi kurmak, kuvvetlendirmek çok zordur. Hükümetinizin bugünkü tutumu, bir tasfiyeye gitmektense daha müşkül olan bir yolu seçmiş ve bu fabrikayı, gayelerine, mak-

satlarına tam mânasiyle hadim olacak bir şekilde ıslah etme cihetine gitmiştir. Bizim gayemiz budur. Bunu bir kere daha arz etmek isterim. (Bravo sesleri)

BAŞKAN — Soru sahibi.

SUPHİ DOĞUKAN — Arkadaşlar, ben, kanunların tatbikini istedim. Kanunlar şirketin feshini icabettiriyorsa, gayet tabii ki, Ticaret Bakanı tatbikle mükelleftir. Hiçbir zaman ben, bir şirketin feshini arzu etmem. Ama elimizde bir Ticaret Kanunu var. Şirketin durumu da malûm. Bu hususta müfettişler rapor vermişlerdir. Ama bu raporlar dosyadan kalkmıştır.

Sayın Bakan «Bu mesele çok evvelden ele alınmıştır.» diyor. Ben dediyorum ki, bu konunun ele alınması Sanayi Bakanlığının Mayıs ayı içindeki yazısıyla ele alınmıştır. Şirketin bugünkü idarecileri müfettiş raporlarına göre suçlu durumdadırlar. Bir misal vereyim : Bu şirketin idare meclisi âzaları bir otomobil almışlar ve bunun bedelini şirketin şüpheli alacaklarına geçirmişlerdir. Malûmunuz, bir anonim şirkette vazife gören bir adam, şirkete olan borcunu şüpheli alacaklara alamaz. Bunun gibi daha birçok misaller var. Bu işleri bu şekilde tertip ve tanzim edenler hâlâ iş başında olursa siz bu işin düzeleceğine inanır mısınız? Ben inanmıyorum arkadaşlar. Memlekét menfaatini, kişiler menfaatinden üstün tutulduğunu ispat edecek tedbirleri alalım.

BAŞKAN — Bakanlar söz istiyorlar mı? Soru cevaplandırılmıştır.

10. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Hüseyin Ulusoy'un, yurt içinde kurulmakta olan fabrikalar için hariçten döviz karşılığı getirilmekte olan bâzı alât ve malzemenin yurt içinde yapılması tedbirlerinin düşünülüp düşünülmediğine dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/40)*

BAŞKAN — Soru sahibi burada mı? Yok. O halde soru mütaakıp soru gününe bırakılmıştır.

11. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Derviş Sami Taşman'ın, Mudanya ve Gemlik havalesinde zeytinliklere âriz olan karakoşnil (ballica) hastalığının önlenmesi için bir tedbir düşünülüp düşünülmediğine dair Tarım Bakanından sözlü soru önergesi (6/41)*

BAŞKAN — Sayın Derviş Sami Taşman, burada. Tarım Bakanı, burada. Soruyu okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Son senelerde Mudanya ve Gemlik havali-sinde gittikçe artan şiddette Karakoşnil - halk arasında Ballica - (Furmogin) hastalığı tahribatını yapmaktadır.

Bu hastalığın önlenmesi için Tarım Bakanlığı nezdinde yapılan müracaatlar maalesef istenilen neticeyi vermemiştir.

Bu hastalıkla mücadele sadece bir ziraat teknisiyeninin eline bırakılmıştır. Halen mübalâğsız zeytinliklerin 1/4 ü hastalığa tutulmuş ve kurumak tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Ziraat Bakanı bu durumdan haberdar mıdır? Ve ciddi bir tedbir düşünülmüş müdür? Düşünülmüşse bunlar nelerdir?

Şimdiye kadar ne yapılmıştır?

Sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletinizi rica ederim.

Saygılarımla.

Derviş Sami Taşman

BAŞKAN — Söz Tarım Bakanının, buyurunuz.

TARIM BAKAN OSMAN TOSUN — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Taşman'ın sorularına cevaplarımı arz ediyorum.

Saissetia oleae = Karakoşnil den meydana gelen ve halk arasında Ballica tâbir edilen Fumajın hastalığı; ilk defa 1954 senesinde Bursa'nın Mudanya ve Gemlik kazalarının bâzı zeytin bölgelerinde mevziî olarak görülmüş, o sene 88 094, 1955 senesinde de 159 195 ağaçta mücadelesi yapılmak suretiyle zararı ortadan kaldırılmıştı. Teşkilâtımız tarafından 2 sene üst üste yapılan bu ilâçlamalar sayesinde mücadelenin oluş şekli ve faydası müstahsıla öğretilmiştir. Bu tarihten 4 sene sonra 1959 da aynı kazalarda tekrar ortaya çıkan Karakoşnil'e karşı yine aynı sene mücadeleye girişilmiş ve 37 670 aded ağaç ilâçlanmıştır. 1960 yılında mücadelenin, teşkilâtın teknik rehberliği altında ve yine teşkilâtın alet yardımıyla bulunulması suretiyle müstahsılın bizzat ilâç temin ederek kendisi tarafından tatbiki programlaştırıldığı ve Bakanlıkça zamanında piyasada yeteri kadar ilâç bulundurulduğu halde, müstahsılın ilâç almaya yanaşmadıkları görülerek 1960 yı-

hında yine teşkilâtça 138 548 ağaçta mücadele yapılması zarureti ile karşı karşıya kalınmış ve bu işte anlayış gösteren müstahsil tarafından da 67 310 ağaçta ilâçlama tatbik edilmiştir. Ancak yukarda arz ve izah olunduğu veçhile ilgililerin piyasadan bizzat ilâç temin etmek hususunda ağır hareketleri zararlı sahasının genişlemesine sebebiyet vermiştir. Bu hususu göz önünde bulunduran Bakanlığımız 1961 yılı Karakoşnil mücadelesi mevzuunu yeniden ve önemle ele almış bulunmaktadır. Şöyle ki, Bursa Ziraat Mücadele Müdürlüğünün de iştiraki ile 17-19.10.1960 tarihleri arasında İstanbul Bölge Ziraat Mücadele Reisliğinde yapılan bölge toplantısında; bu sene Bursa Merkezinde 2 000, Mudanya'da 300 000, Gemlik'te 100 000 ve İznikte 5 000 olmak üzere ceman 407 000 zeytin ağacında müstahsılın da iştiraki ile teşkilâtımızca mücadele yapılması programlaştırılmış, ilâçlamanın tam zamanında ve tekniğine uygun bir şekilde ifası için gerekli bütün tedbirler aldırılmış bulunmaktadır. Halen kabuk altında; Temmuzda mücadelesi başlıyor. Bu itibarla Karakoşnil mücadelesi mevzuunda 1961 senesinde Bakanlığımıza vâkı olan şifahi birkaç müracaatın neticesiz kaldığı veya kalacağı iddiasının vâridolmaması iktiza etmektedir.

Mevzuubahis mücadele konusu ile yalnız mahallî Ziraat Teknisyenleri değil; Bursa Ziraat Mücadele Müdürlüğü, İstanbul Bölge Ziraat Mücadele Reisliği, Göztepe Zirai Mücadele Enstitüsü, Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü ve dolayısıyla Bakanlığın yakinen ilgilenmektedir.

Bursa Merkez ve kazalarında tahminen mevcut 5 700 000 mahsuldar zeytin ağacından, ancak yine tahminen 400 - 420 000 nin de Karakoşnil tesbit edilmiş bulunmaktadır. Şu halde hastalıklı ağaç sayısı mevcut mahsuldar ağacın 1/4 nün değil; 1/14 nü teşkil etmektedir.

Aldığımız tedbirler sayesinde mevzuubahis sahalarda, önümüzdeki yıllarda, her hangi bir zarar görülmiyecektir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Soru sahibi buyurun.

DERVİŞ SAMİ TAŞMAN — Efendim, Sayın Bakanın izahlarından da anlaşılıyor ki, bu hastalık üzerine henüz eğilmişlerdir. Nitekim, bahsettikleri tetkikler için, bendeniz Meclisin tatili dolayısıyla Bursa'ya gittiğim zaman gör-

düm, Zirai Mücadele Umum Müdürünün de bulunduğu bir ekip Bursa'ya geldi, gerekli tetkikleri yaptı. Bendenizin bu soruyu vermekten maksadım ve arzum sadece bu hastalık üzerine eğilinerek gerekli tedbirlerin alınmasını temin etmek idi.

Bu hastalığın dörtte bir değil, on dörtte bir olduğunu ve 420 bin ağaçta tesbit edilmiş olduğunu söylemekle bu işin bu kadar vâhim olmadığını ifade etmek istediler. Şunu söylemek isterim ki, bu bahsettikleri rakam kurumun ağaçlarıdır. Halbuki hastalık kurumadan evvel bu ağaçlara âriz olmuş ve ağaçlar sonradan kurumuştur. Ağaçları kurutmadan evvel bu hastalığın önüne geçilebilir.

Diyorlar ki; «ilâç yapılmaktadır, mücadele edilmektedir.» Hastalığın bir hususiyeti şudur : Bu haşere muayyen bir devrede kabuğundan çıkmaktadır ve ancak bu zamanda ilâç yapılırsa tesir etmektedir. Başka zaman yapılan ilâçların hiçbir tesiri olmamaktadır. Nitekim bu hastalığın bu sene ve geçen sene yüksek bir seviyeye çıkmasının sebebi, zamansız ve hiçbir lâboratuvar tetkikından geçmeden yapılan ilâçlamanın neticesidir. Hattâ bu ilâç hastalığın sebebi olan haşereyi yiyen faydalı bir haşereyi öldürmüş ve fayda yerine zarar getirmiştir, tetkik edilmeden yapıldığı ve zamanında yapılmadığı için. Bu ilâçlamanın tetkik edilmeden gözü kapalı değil, tetkik edilip zamanında yapılması lâzımdır.

Ziraat Fakültesinden bir profesörle yaptığım konuşmada bu ilâcın tesirli bir ilâç olduğunu, fakat zamanında kullanılmadığını ve tetkik edilmeden kullanıldığını ifade ettiler.

Amerika'da aynı ilâcın faydaları görülmüş, hangi zamanda bu haşareye tesir edeceği tesbit ediliyor. Mutlaka çiftçiye şu günler arasında yapacağım diye anlatıyorlar. Ziraat Vekâleti bu tetkikleri yaptırınlar ve çiftçiye bir talimat versinler. Bu hastalık büyük tahribat yapmaktadır. Gemlik, Mudanya ve İznik havalisinde mahsul veren ağaçlarda bu hastalık vardır. Bu hastalığa mâni olmamak için bir sebep yoktur. Bakana çok teşekkür ederim. Bu hususlar da teşkilâtın dikkat nazarını çeksinler, istediğimiz olur. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Tarım Bakanı.

TARIM BAKANI OSMAN TOSUN — Muh-
terem arkadaşlarım, Sayın Taşman arkadaşımı

hürmetle dinledim. Yalnız hastalık çıktığı günden beri, hattâ 1954 ten beri Mudanya ve Gemlik bölgesinde mücadele yapılmaktadır ve yapılmıştır. Bu mücadelede başarı da sağlanmıştır. Hastalık yükseklik ve alçaklık durumuna göre mücadele Temmuz başı ile Ağustos sonunda yapılmak icabeder. Bu bir nevi kabuklu haşeredir. Kabuğundan çıktıktan sonra ilaçlama yapılır ve tesirini gösterir. Yaptığımız bu mücadele tesirli olduğu içindir ki, 1955 ten sonra hastalık durmuştur. Fakat mahallinde gereken devamlı dikkat gösterilmediği için bilhassa zeytin müstahsılı gereken dikkati göstermediği için 1959 da hastalık tekrar âfet haline gelmiştir. Fakat daha o zamandan itibaren mesele ele alınmış ve mücadele yapılmaya yeniden başlanmıştır ve devam etmektedir.

Biz, zararın ne olduğunu biliyoruz. Nasıl ve

ne zaman mücadele yapılacağını da biliyoruz. Bundan evvelki beyanatomda da belirttiğim gibi, bundan sonra bu haşerenin zararını görmeyeceğiz inşallah.

400 bin ağacın öldüğü hakkındaki ifade de ileri bir iddia oluyor. Halen, 5 milyon 700 küsur bin mahsuldar ağaçtan 400 küsur binine bu hastalık bulaşmış durumdadır. Biz de mücadelemizi yapıyoruz.

BAŞKAN — Soru sahibi söz istiyor mu?

DERVİŞ SAMİ TAŞMAN — Hayır efendim. Ben Bakana ayrıca izahat vereceğim. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

Bugün saat 15 te toplanılmak üzere Oturuma son veriyorum.

Kapanma saati : 12,30

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — İbrahim Senil

KÂTİPLER : Alev Coşkun, Oktay Ekşi

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum. Yeter sayı hususunda Başkanlıkça tereddüt hâsıl olduğu için yoklama yapacağız.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Yapılan yoklama sonunda yeter sayı olmadığı anlaşılmıştır. Yarım saat sonra yeter sayı bulunması ihtimaline binaen, 15,45 te toplanmak üzere Oturuma ara veriyorum.

Kapanma saati : 15,15

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati 15,45

BAŞKAN — İbrahim Senil

KÂTIPLER Alev Çoşkun, Oktay Ekşi

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

Maalesef yine yeter sayı olmadığı için... (Var sesleri) Yarın, 13 . 6 . 1961 Salı günü saat 10 da toplanmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 15,55

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Rifat Çini'nin, Azot Sanayii Umum Müdürlüğü ve teşkilâtının Ankara'da bulunması sebebine dair sorusuna Sanayi Bakanı İhsan Soyak'ın yazılı cevabı (7/39)*

4 . 5 . 1961

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıda arz ettiğim hususların Sayın Sanayi Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına yüksek tavassutlarınızı saygılarımla arz ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Rifat Çini

1. Her türlü tesisleri Kütahya'da kurulmakta olan Azot Sanayii Umum Müdürlüğü ve teşkilâtının Ankara'da bulunması sebebi nedir?

2. Ankara'da vazifeli personel adedi nedir ve bugüne kadar ne miktar maaş ve harcırah ödenmiştir?

3. Hâlâ Ankara'da bulunmasına ne gibi faydalar mülâhaza edilmektedir?

T. C.

Sanayi Vekâleti
Sanayi Dairesi Reisliği
Sayı : S. 1 - 4/6676

27 . 6 . 1961

Özü : Yazılı soru hakkında.

T. C. Temsilciler Meclisi Başkanlığına
8 . 5 . 1961 tarihli ve 570 - 60925/7 - 39 sayılı yazıya K.

Temsilciler Meclisi Üyesi Rifat Çini tarafından Azot Sanayii T. A. Ş. ile ilgili olarak Başkanlığınıza verilen yazılı soru cevabı aşağıdadır. Keyfiyeti saygı ile arz ederim.

Sanayi Bakanı
F. Yavuz

Sual 1. Her türlü tesisleri Kütahya'da kurulmakta olan Azot Sanayii Umum Müdürlüğü ve Teşkilâtının Ankara'da bulunması sebebi nedir?

Sual 3. Halen Ankara'da bulunmasında ne gibi faydalar mülâhaza edilmektedir?

Cevap : Halen Kütahya'da kurulmakta olan Azot Sanayii tesislerinden başka Ulukışla'da da

Alçıtaşı İşletmeleri bulunmakta ve bunlara ilâveten diğer tesislerin kurulması da mevzuubahsolup bu konuda tetkikler yapılmaktadır.

Azot Sanayii T. A. Ş. nin, kuruluş halinde olduğu gibi ilk faaliyet senelerinde de resmî daire ve diğer teşekkül ve şirketlerle pek çok meseleleri mevcuttur ve bunların halli, daimî ve şahsi temasların temini ile mümkün olacaktır.

Diğer taraftan Genel Müdürlüğü İstanbul'da olup, İskenderun ve Yarımcada Süperfosfat fabrikaları bulunan Gübre Fabrikaları T. A. O. ile Azot Sanayiinin füzyonu üzerindeki çalışmalar

da devam etmekte olup, bu işin tahakkuku halinde, Azot Sanayii T. A. Ş. Genel Müdürlüğü'nün Ankara'da bulunması bir zaruret olacaktır.

Sual 2. Ankara'da vazifeli personel adedi nedir? Ve bugüne kadar ne miktar maaş ve harcırah ödenmiştir?

Cevap : Azot Sanayii T. A. Ş. nin kuruluşundan 1960 yılı sonuna kadar Ankara'da vazifeli personel adedi (İdare meclisleri hariç) ile bunlara ödenen maaş ve harcırah ekli cetvelde gösterilmiştir.

Azot Sanayii T. A. Ş. Merkez Personeline ödenen

Yılı	Barem içi		Barem dışı		Müstahdem ücretleri		Yevmiyeli personel		Yekûn	
	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.
1954	8 016	12	173 414	20	4 019	78	96 987	06	282 437	16
1955	18 575	—	340 493	12	6 159	19	156 347	86	521 575	17
1956	36 775	—	401 437	29	15 688	87	232 969	45	686 870	61
1957	48 600	—	435 609	49	20 593	49	441 216	53	946 019	51
1958	42 225	—	400 872	56	21 990	32	503 409	73	968 497	61
1959	77 000	—	860 396	57	45 650	—	394 238	38	1 377 284	95
1960	106 796	77	1 003 590	32	53 850	—	380 449	68	1 544 686	77
	337 987	89	3 615 813	55	167 951	65	2 205 618	69	6 327 371	78

Azot Sanayii T. A. Ş.

Genel Müdürlük

Memur ve yevmiyelilerin harcırah masraflarını gösterir listedir.

Seneler	Kütahya'ya yapılan seyahatlere ait masraflar		Ankara'ya yapılan seyahatlere ait masraflar	
	Lira	K.	Lira	K.
1954	10 478	20	—	—
1955	10 845	23	4 358	07
1956	12 645	88	5 011	11
1957	29 828	63	8 610	75
1958	23 203	90	34 364	98
1959	31 176	68	38 551	36
1960	35 963	41	32 070	85
Yekûn	154 141	93	122 967	12

Azot Sanayii T. A. Ş.
Genel Müdürlüğünde personel adedi

Seneler	Personel adedi
1954	32
1955	66
1956	75
1957	84
1958	89
1959	97
1960	94

2. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Suphi Batur'un, Ulaştırma Bakanlığı görevleri ve kuruluşu hakkındaki 4770 sayılı Kanununun 17 nci maddesinde yazılı görevlerin yerine getirilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinli'nin yazılı cevabı (7/40)*

Yüksek Başkanlığa

4770 numaralı :

«Ulaştırma Bakanlığı görevleri ve kuruluşu hakkında Kanun» un 17 nci maddesindeki görevlerin yerine getirilip getirilmediğinin; getirilmedi ise yerine getirilmesi hususunda neler düşünüldüğünün yazılı olarak bildirilmesine Sayın Ulaştırma Bakanlığı nezdinde delâlet buyurulmasını arz ve istirham ederim. 10.5.1961

Suphi Batur

T. C.

Münakalât Vekâleti 3.6.1961
Karayolları Ulaştırma
Dairesi Başkanlığı
Dosya No. 11-2
Kayıt No. 990

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Yüksek Başkanlığınızın 12.5.1961 tarih 7-40/599-60965 sayılı tezkerelerine ekli olarak gönderilen Temsilciler Meclisi Sayın Üyesi Suphi Batur tarafından verilmiş bulunan «Ulaştırma Bakanlığı görevleri ve kuruluşu hakkındaki 4770 sayılı Kanununun 17 nci maddesindeki görevlerin yerine getirilip getirilmediği» hususundaki önerge cevabı ilişikte sunulmuştur.

Ulaştırma Bakanının yurt dışında bulunması sebebiyle cevabın 6 gün gecikmiş bulunduğunu saygılarımla arz ederim.

Ulaştırma Bakanı
Orhan Mersinli

Temsilciler Meclisi Üyesi Sayın Suphi Batur tarafından Ulaştırma Bakanlığınca cevaplandırılması temennisiyle verilen 10.5.1961 tarihli yazılı önerge cevabıdır.

Soru : 4770 numaralı :

«Ulaştırma Bakanlığı görevleri ve kuruluşu hakkında Kanun» un 17 nci maddesindeki görevlerin yerine getirilip getirilmediğinin; getirilmedi ise yerine getirilmesi hususunda neler düşünüldüğünün yazılı olarak bildirilmesine Sayın Ulaştırma Bakanlığı nezdinde delâlet buyurulmasını arz ve istirham ederim.

Cevap : Devlet Karayolları inşaat programının tatbikına başlanmasını mütaakip memleketteki yollar üzerinde ticari vasıtaların seyrüsefer emniyetine ait çalışmalara da aynı zamanda başlanmıştır. İlk olarak Karayolları Trafik Kanunu, bakanlıklararası bir kurul tarafından hazırlanarak 11.5.1953 tarihinde 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu olarak meriyete girmiştir. Bu kanundaki hükümler 4770 sayılı Kanununun 17 nci maddesindeki vazifelerin bir kısmını karşılamaktadır.

Buna muvazi olarak karayolları üzerinde ticari vasıtaların seyrüseferinin tanzimine ait kanun üzerinde çalışmalar yapma hazırlığına devam olunmuş, 1951 - 1952 senelerinde Bakanlığımız Karayolları Ulaştırma Dairesi ile, Karayolları Umum Müdürlüğü arasında temaslar yapılmış, bunların neticesinde 1956 senesinde Birleşmiş Milletler yardımı kanalıyla bu kanun tasarısına mesnet olacak bir rapor hazırlamak üzere bir uzman getirilmiştir. Bu raporun inkişaf ve ikmal için ayrıca yine Birleşmiş Milletler kanalıyla Karayolları Umum Müdürlüğüne bir uzman daha getirilmiştir. Bu uzman da iki sene müddetle çalışarak raporunu tanzim ve tevdi etmiştir. Halen bu rapor tercüme edilmiş olup tabii ve teksiri üzerinde çalışılmaktadır.

Aynı zamanda Bakanlığımız Karayolları Ulaştırma Dairesi diğer birçok memleketlerde bu mevzudaki kanun ve nizamları tercüme ettirmiş ve üzerinde çalışmalara girilmiş bulunmaktadır.

Bu çalışmalara bir yardım olmak üzere 9 - 11 Mayıs 1961 tarihleri arasında İstanbul'da toplanan Ulaştırma Yüksek İstisare Kurulu da bir komisyon teşkiline karar vermiş ve elde edi-

lecek hazırlıkların , mütaakıp toplantıya getirilmesini temenni etmiştir.

Yukardaki izahtan anlaşıldığı veçhile bu mevzu üzerinde Bakanlığımız devamlı olarak meşgul olmuş bulunmaktadır.

Kara nakliyatının son nesil içinde bütün dünyada gayet seri bir inkişaf göstermesi yüzünden bu şebeke üzerinde nakliyatın tanzimi hususunda birçok memleketler ayrı ayrı usuller tatbik etmekte ve bu mevzuun yeniliği dolayısıyla bu hususta tatbikat henüz yeknasaklaşmamış bulunmaktadır. Bu sebeple birçok, milletlerarası teşekküller devamlı olarak bu mesele üzerinde çalışmakta ve icaplara cevap verecek esasları tesbit etmeye gayret sarf etmektedirler. Bu sebeplerdir ki bu mesele üzerinde hassasiyetle ve önemle durulmasına rağmen bugüne kadar Trafik Kanunu haricinde kalan hükümler tedvir edilememiş bulunmaktadır.

Buna mukabil şu hususu da arz etmek yerinde olur ki, Trafik Kanunumuz normal olarak trafik emniyet kanunlarında bulunması gereken hükümlere ilâveten, diğer memleketlerde ticari nakliyatın tanzimine ait kanunlarda yer alan bâzı hükümleri de ihtiva etmektedir. Bu suretle, mevzuatta bu boşluğun kapatılması, kısmen de olsa temin edilmiş bulunmaktadır.

Ayrıca, yine diğer memleketlerde bâzı ticari vasıtalarla nakliyata mütedair mevzuatta yer almış bâzı hükümler de, yurdumuz iş ve çalışma mevzuatı içinde yer almış bulunmaktadır.

Memleketin, ticari, iktisadi ve sosyal hayatında müspet tesir yaratacağına inandığımız bu mevzu üzerinde Bakanlığımız itina ile durmakta ve bir an evvel karayolları üzerinde ticari nakliyatın tanzimine ait mevzatu bir araya tophyarak tek kanun çerçevesi içinde tesis etmeye gayret sarf etmektedir.

3. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Fethi Elgün'ün, Deniz Nakliyat Anonim Şirketi İdare Meclisi üyelerinden, hakları olmadığı halde, kimlerin temettü ikramiyesi aldığına dair sorusuna Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinli'nin yazılı cevabı (7/42)*

22. 5. 1961

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına
Aşağıda yazılı hususun Ulaştırma Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına de-

lâletlerinizi saygı ile arz ederim.

İçel Temsilcisi
Fethi Elgün

Deniz Nakliyat Anonim Şirketi İdare Meclisi üyeleri meyanında kendi kanunlarına göre temettü ikramiyesi almaya hakları olmadığı halde alanlar var mıdır? Varsa kimlerdir? Ne miktar almışlardır? Usulsüz aldıkları anlaşılıp da istirdadı cihetine gidilmiş midir? Gidilmiş ise tahsilin suret, şekil ve miktarı nedir?

T. C.

Münakalât Vekâleti 9. 6. 1961
Liman ve Deniz İşleri Dairesi Reisliği
Şubesi İşlemler Md.
Dosya No: 4 - 2/4 - 274
Kayıt No: 1758/6655

Özet: İçel Temsilcisi Fethi Elgün'ün yazılı sorusu Hak.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

K: 24. 5. 1961 gün ve 649/61011 sayılı yazıya :

D. B. Deniz Nakliyatı T. A. Şirketi İdare Meclisi üyelerinden, hakları olmadığı halde kimlerin temettü ikramiyesi aldığına dair Temsilciler Meclisi Üyesi Fethi Elgün tarafından yazılı olarak cevaplandırılması istenilen yazılı soru önergesi üzerine, gerekli inceleme yapılmış ve keyfiyet aşağıda arz olunmuştur.

5842 sayılı Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanununun 2 nci maddesinin tanıdığı salâhiyete istinaden 18 Haziran 1955 tarihinde kurulmuş bulunan D. B. Deniz Nakliyatı T. A. Ş. nin % 51 sermayesi Denizcilik Bankasına, % 49 u da Emekli Sandığı ile, Türk Ticaret Bankası, Türkiye İş Bankası, Emlâk Kredi Bankası ve Petrol Ofise ait bulunmaktadır.

Mezkûr Şirket statüsüne göre 5 kişiden ibaret olan İdare Meclisinin, 3 ü (A) grubu hisselerini temsil etmek üzere Denizcilik Bankası ve 2 si de (B) grupunu temsil etmek kaydı ile % 49 hisse sahipleri tarafından, 23 sayılı Kanunun meriyete girdiği 1 Ağustos 1960 tarihine kadar seçilemiştir.

Takriben 4 senelik devre zarfında D. B. Deniz Nakliyat Şirketi İdare Meclisi âzâlıklarına intihabolanlar arasında, 3659 sayılı Kanun

hükmüne tâbi durumda 2 âza vazife görmüş-tür.

D. B. Deniz Nakliyatı Şirketinin Bakanlar Kurulundan geçmiş ve usulen tescil ve ilân edilmiş bulunan statüsünün 85 nei maddesi; Şirketin yıllık sâfi kârından % 5 i İdare Meclisi âzaları ile diğer personeline, Şirket Umumi Heyeti tarafından tâyin edilecek nisbet ve esaslar dairesinde tevzie tâbi tutulacağı hükmünü ihtiva etmektedir.

Mezkûr statü hükmüne göre, şirketin 4 senelik İdare Meclisi ile idaresi devresinde, sâfi kârdan ayrılan % 5 ler, şirket Umumi Heyeti

tarafından verilen tevzi kararına tevfikân ve bu karardaki miktarlar kadar İdare Meclisi âzaları ile Şirket personeline dağıtılmıştır.

Şirket İdare Meclisi âzaları meyanında bulunan ve 3659 sayılı Kanuna tâbi durumda olan Emekli Sandığı Sâbık Genel Müdürü Fikri Tansuğ ile mezkûr Sandık Hukuk Müşaviri Cevdet Erbek'de bürüt 25 531,31 lira (beheri) temettü ikramiyesi almışlardır.

Yüksek bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Ulaştırma Bakanı
Orhan Mersinli

6. — SUNUKLAR VE TELGRAFLAR

1. — *Eskişehir ve Civarı Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifi Ortakları Kongre Başkanlığının, Kurucu Meclise başlık telgrafı*

